

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2013

Kristýna Doubková

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

ALTERACE INDIKATIVU/SUBJUNTIVU
PO VÝRAZU DESPUÉS DE QUE

Vedoucí práce: Mgr. Miroslava Aurová, Ph.D.

Autor práce: Kristýna Doubková

Studijní obor: Španělský jazyk pro evropský a mezinárodní obchod

Ročník: 3.

2013

Prohlášení o původnosti práce:

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice dne 17. května 2013

.....
Kristýna Doubková

Poděkování:

Velice ráda bych poděkovala vedoucí práce Mgr. Miroslavě Aurové, Ph.D., za její skvělé vedení, odborné konzultace a cenné rady a nápady, které mi při psaní bakalářské práce poskytla.

Anotace:

Bakalářská práce vypracovaná na základě statistické analýzy zkoumá preference v používání indikativu a subjuntivu po časové spojce *después de que*, která vykazuje značnou variabilitu v používání těchto slovesných způsobů v současné španělštině. Po teoretické části zpracované na základě odborné literatury následuje analýza vybraného vzorku textů realizována pomocí korpusu CREA Španělské královské akademie.

Annotation:

The bachelor thesis elaborated on the basis of statistical analysis examines the preference in the use of indicative and subjunctive after the temporal conjunction “después de que” which shows considerable variation in the use of verbal methods in contemporary Spanish. The theoretical part prepared on the basis of specialized literature is followed by an analysis of sample texts based on corpus CREA implemented by the Spanish Royal Academy.

OBSAH

ÚVOD.....	9
1 TEORETICKÁ ČÁST	11
1.1 Slovesné způsoby v českém a španělském jazyce.....	11
1.2 Indikativ.....	13
1.2.1 Přítomný čas (Presente de indicativo)	14
1.2.2 Složený minulý čas (Pretérito perfecto/antepresente).....	15
1.2.3 Jednoduchý minulý čas (Pretérito indefinido/pretérito perfecto simple).....	15
1.2.4 Imperfektum (Pretérito imperfecto/copretérito)	16
1.2.5 Předminulý čas (Pretérito pluscuamperfecto/antecopretérito).....	16
1.2.6 Závislý minulý čas (Pretérito anterior)	17
1.2.7 Jednoduchý budoucí čas (Futuro simple/imperfecto)	17
1.2.8 Složený budoucí čas (Futuro compuesto/antefuturo/perfecto).....	17
1.2.9 Podmiňovací způsob jednoduchý (Condicional simple/potenciál simple).....	18
1.2.10 Podmiňovací způsob složený (Condicional compuesto/potenciál compuesto)..	18
1.3 Subjuntiv	18
1.3.1 Subjuntiv přítomný (Presente de subjuntivo)	19
1.3.2 Subjuntiv perfekta (Pretérito perfecto de subjuntivo)	20
1.3.3 Subjuntiv imperfekta (Pretérito imperfecto de subjuntivo)	21
1.3.4 Subjuntiv předminulého času (Pretérito pluscuamperfecto de subjuntivo)	22
1.3.5 Jednoduchý subjuntiv budoucího času (Futuro imperfecto/ Futuro simple de subjuntivo)	23
1.3.6 Složený subjuntiv budoucího času (Futuro perfecto/ Futuro compuesto de subjuntivo)	23
1.4 Spojky a spojkové výrazy.....	23
1.4.1 Spojky a spojkové výrazy souřadící (Conjunciones coordinantes)	23
1.4.2 Spojky a spojkové výrazy podřadící (Conjunciones subordinantes)	24
1.5 Korpus	28

2	VÝZKUMNÁ ČÁST.....	31
2.1	Způsob vypracování výzkumu	31
2.2	Realizace výzkumu	31
2.2.1	Výsledky hledání v časovém období 1980-1983	34
2.2.2	Výsledky hledání v časovém období 1984-1986	35
2.2.3	Výsledky hledání v časovém období 1987-1989	37
2.2.4	Výsledky hledání v časovém období 1990-1992	39
2.2.5	Výsledky hledání v časovém období 1993-1995	41
2.2.6	Výsledky hledání v časovém období 1996-1998	42
2.2.7	Výsledky hledání v časovém období 1999-2001	44
	ZÁVĚR	46
	RESUMÉ VE ŠPANĚLŠTINĚ	48
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A INTERNETOVÝCH ZDROJŮ.....	52
	SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	53

ÚVOD

Pro vypracování mé bakalářské práce jsem si vybrala téma z oblasti španělské lingvistiky s názvem *Alterace indikativu/subjuntivu po výrazu después de que*. Hlavním důvodem výběru je můj zájem o španělský jazyk, kterému bych se ráda věnovala i v navazujícím magisterském studiu.

O použití indikativu či subjuntivu po časové spojce *después de que* se gramatiky příliš nezmiňují, proto existují jisté pochybnosti o správnosti použití jednoho či druhého slovesného způsobu. Tato nejistota v určitém gramatickém jevu se nejlépe pozoruje u učitelů španělského jazyka, kteří potřebují znát jistá pravidla, podle kterých vyučovat. K vypracování této bakalářské práce mě inspirovaly diskuze mezi učiteli o použití slovesných způsobů na internetových stránkách Institutu Cervantes či na portále WordReference. Jejich názory na správnost použití indikativu či subjuntivu se výrazně liší. Ve výsledku jsou tedy možné tři gramaticky správné varianty, a to použití indikativu, subjuntivu či infinitivu, jak můžeme vidět na následujících dvou příkladech.

- (1) a. *Después de que **supo** el resultado del examen **se fue** de vacaciones.*
 - b. *Después de que **supiera** el resultado del examen **se fue** de vacaciones.*
 - c. *Después de **saber** el resultado del examen **se fue** de vacaciones.¹*
- (2) a. *Después de que **estuvimos** juntos por 3 años, Jorge me **preguntó** si quería casarme con él.*
 - b. *Después de que **estuviéramos** juntos por 3 años, Jorge me **preguntó** si quería casarme con él.*
 - c. *Después de **estar** juntos tres años, Jorge me **preguntó** si quería casarme con él.²*

¹ Příklad (1) převzat z: CENTRO VIRTUAL CERVANTES: Archivo del Foro didáctico [on line]. *Después de que+ indicativo o subjuntivo*. [cit. 2013-05-06].

Dostupné z: http://cvc.cervantes.es/foros/leer_asunto1.asp?vCodigo=36297

² Příklad (2) převzat z: WORDREFERENCE: Language Forums [on line]. *Después de que+indicativo o subjuntivo*, [cit. 2013-05-06]. Dostupné z: <http://forum.wordreference.com/showthread.php?t=808833>

Cílem mé bakalářské práce je tedy zmapovat preference v používání indikativu či subjuntivu po výrazu *después de que*, neboť tato časová spojka vykazuje značnou variabilitu v používání těchto slovesných způsobů.

Práce je strukturována do čtyř základních kapitol: úvod, teoretická část, výzkumná část a závěr.

V úvodu uvádím téma mé bakalářské práce, důvod a inspiraci pro výběr tohoto tématu, cíl práce a postup při vypracování teoretické a výzkumné části.

V teoretické části se nejprve zabývám rozdílem v řazení slovesných způsobů v českém a španělském jazyce, jelikož zde existují jisté odlišnosti. Dále se s ohledem na téma mé bakalářské práce zmiňuji jen o španělském indikativu a subjuntivu, v rámci kterých nabízím přehled všech slovesných časů a jejich použití. Dále uvádím výčet spojek a spojkových výrazů, ve kterém se hlouběji zabývám časovými spojkami. Podrobně se pak věnuji pouze dané spojce *después de que*. Na závěr teoretické části uvádím popis korpusu, pomocí kterého je tvořena výzkumná část.

Teoretická část je zpracována zejména na základě odborné literatury. Informace jsem čerpala především ze španělsky psaných gramatik, výjimku pak tvořila česky psaná *Moderní gramatika španělštiny*. Internetové zdroje jsem k vypracování teoretické části téměř nepoužila, naopak výzkumnou část jsem realizovala pouze pomocí internetu.

Výzkumná část, vypracována na základě korpusu Španělské královské akademie, *Corpus de Referencia del español Actual (CREA)*, je zaměřena na použití indikativu či subjuntivu po výrazu *después de que*. Před samotnou realizací výzkumu uvádím postup při vyhledávání daného výrazu pomocí korpusu CREA. Výzkum je pak tvořen na základě vybraného vzorku novinových článků ze španělských deníků. Výzkum realizuji v časovém rozmezí 21 let, konkrétně od roku 1980 do roku 2001. Toto časové období je dále rozděleno po 3 letech do 7 vyhledávání, přičemž ke každému vyhledávání slouží přibližně 50 náhodně vybraných příkladů daného výrazu *después de que*. Každé vyhledávání pak doplňuji názornými tabulkami a grafy.

V závěru mé bakalářské práce shrnuji především odlišnost názorů na použití indikativu či subjuntivu po výrazu *después de que* a výsledky dosažené realizací výzkumné části.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Slovesné způsoby v českém a španělském jazyce

Zatímco čeština zná čtyři různé slovesné způsoby, španělské gramatiky uvádějí slovesné způsoby pouze tři. V češtině se můžeme setkat se slovesným způsobem oznamovacím (indikativem), kterým pouze oznamujeme určitou skutečnost; způsobem rozkazovacím (imperativem), kterým rozkazujeme, nařizujeme a přikazujeme; způsobem podmiňovacím (kondicionálem), kterým určujeme jisté podmínky; a způsobem přacím neboli zvolacím (optativem), kterým vyjadřujeme určitá přání či zvolání.

Na druhé straně španělština pracuje se třemi druhy slovesných způsobů, a to s indikativem (*indicativo*), subjuntivem (*subjuntivo*) a imperativem (*imperativo*). Indikativ (oznamovací způsob) a imperativ (rozkazovací způsob) již známe z českého jazyka. Za to subjuntiv³, slovesný způsob, kterým hojně disponují románské jazyky a zejména španělština, český jazyk nezná, nemá pro něj žádné speciální tvary, proto nám pochopení španělského subjuntivu činí řadu problémů. Podmiňovací a přací, neboli zvolací způsob, které čeština řadí do oddělených kategorií, španělština zahrnuje do ostatních třech skupin slovesných způsobů. Podmiňovací způsob ve španělštině najdeme v kategorii indikativu, přací či zvolací věty jsou naopak řazeny do slovesného způsobu subjuntivu.

Dále se budu zabývat jen indikativem a subjuntivem, ke kterým přikládám větší váhu s ohledem na téma mé bakalářské práce, tímto imperativ více nezmiňuji. Ke shrnutí užívání indikativu a subjuntivu ve španělském jazyce jsem si vybrala tři různé zdroje. Informace a příklady budu čerpat z česky psané *Moderní gramatiky španělštiny*, jejímiž autory jsou Valerio Báez San José, Josef Dubský a Jana Králová; ze španělské gramatiky *Gramática didáctica del español* od Leandra Gómeze Torrega a také z přednášek Mgr. Miroslavy Aurové, Ph.D. k předmětu Španělština- gramatická cvičení I., II., III., vyučovaném v akademickém roce 2010/2011 a 2011/2012.

Použití indikativu a subjuntivu je v určitých situacích dané. Potřebujeme-li o něčem podat zprávu, popsat reálná fakta či vyjádřit skutečný děj, použijeme slovesný způsob indikativ. Pokud má substantivní věta deklarovat nějakou skutečnost, obvykle

³ Česká terminologie uvádí termín *konjunktiv* pocházející z latinského výrazu *modus coniunctivus*, neboli *způsob sloužící k větné vazbě*. Španělská terminologie však běžně používá termín *subjuntiv*, neboli *spojovací způsob*.

začíná výrazem: *Está claro que, Es evidente que, Es cierto que, Es verdad que* a další.
V těchto případech následuje po spojce *que* vždy indikativ.

- (3) a. *Está claro que el acusado es culpable.*
- b. *Es evidente que **tiene** razón.*

Pokud však tyto věty znegujeme, po spojce *que* bude následovat subjuntiv.

- (4) a. *No está claro que el acusado **sea** culpable.*
- b. *No es evidente que **tenga** razón.*

Naopak chceme-li dát najevo hodnocení a postoj mluvčího k výpovědi, vyjádřit jisté mínění, pochybnost, požadavek, přání či naději, použijeme po spojce *que* subjuntiv. Toto pravidlo platí u většího množství případů, a to jak v kladné výpovědi, tak i v záporné. Například chceme-li svou výpovědi někoho nebo něco ovlivnit, často začínáme věty výrazy: *Prefiero que, Espero que, Quiero que, Te digo que, Recomiendo que* a jiné.

- (5) a. *Yo prefiero que me **leas** un cuento.*
- b. *Espero que me **lames**.*

Subjuntiv použijeme také v případě, kdy chceme reagovat na určitou situaci. Tyto věty začínáme obvykle výrazy: *Es una pena que, Qué raro que, Me gusta que, Me fastidia que, Tengo ganas de que, Tengo esperanzas de que* a další.

- (6) a. *Es una pena que no **hayáis venido** al concierto.*
- b. *Qué raro que Ignacio no **pueda venir** el lunes que viene.*
- c. *A mí me fastidia que siempre **llegues** tarde.*
- d. *Tengo ganas de que me **visiten** ya.*

Totéž platí v případě, že se snažíme nějakou situaci ocenit či ohodnotit a začínáme větu výrazy: *Es lógico que, Es necesario que, Es conveniente que, Es bueno que* a jiné.

- (7) a. *Es necesario que **ahorres** dinero.*
- b. *Es bueno que se lo **digas**.*⁴

⁴ Příklady (3) až (7) převzaty z: AUROVÁ, M., *Španělština- gramatická cvičení III.* (přednáška) České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2012

Na druhé straně se můžeme setkat s případem, kdy je možné použít jak indikativ, tak subjuntiv. Pak ale použití daného slovesného způsobu mění význam výpovědi. Tohoto rozdílu si můžeme všimnout na dvou následujících příkladech vět adjektivních.

- (8) a. *Busco una restaurante mexicana, que **está** en el centro.*
b. *Busco una restaurante mexicana, que **esté** en el centro.*

Věta číslo (8a.) by v překladu znamenala: „*Hledám nějakou mexickou restauraci, která se nachází v centru*“. Mluvčí ví, že se v centru mexická restaurace nachází, pouze ji hledá. U příkladu číslo (8b.) můžeme vidět, že díky použití subjuntivu mluvčí o existenci pochybuje: „*Hledám nějakou mexickou restauraci, která by se nacházela v centru*“. Mluvčí neví, zda se v centru nějaká mexická restaurace vůbec nachází.

Obdobné pravidlo zkušenosti s vyjadřovaným dějem (=reálnosti) a nezkušenosti (=nereálnosti, hypotetičnosti) je možné rovněž obecně aplikovat i u vět adverbálních, kde děje zaměřené do budoucnosti, tedy v podstatě hypotetické děje, bývají vyjádřeny subjuntivem, jak můžeme vidět na následujících příkladech:

- (9) a. časové: *Cuando **llegues**, llámame.*
b. účelové: *Te lo digo para que lo **sepas**.*
c. místní: *Ponlo donde **quieras**.*

1.2 Indikativ

Slovesné časy v oznamovacím způsobu představují gramatický prostředek, který slouží k vyjádření a zařazení děje na časovou osu. Oproti češtině se ve španělštině setkáváme s mnohem větším počtem slovesných časů, kterými jsou:⁵

- ✓ Přítomný čas (Presente de indicativo): *hablo*
- ✓ Složený minulý čas (Pretérito perfecto/antepresente): *he hablado*
- ✓ Jednoduchý minulý čas (Pretérito indefinido/pretérito perfecto simple): *hablé*
- ✓ Imperfektum (Pretérito imperfecto/copretérito): *hablaba*
- ✓ Předminulý čas (Pretérito pluscuamperfecto/antecopretérito): *había hablado*
- ✓ Závislý minulý čas (Pretérito anterior): *hube hablado*

⁵ Česká terminologie převzata z: BÁEZ SAN JOSÉ, Valerio; DUBSKÝ, Josef; KRÁLOVÁ, Jana; *Moderní gramatika španělštiny*, Plzeň 1999, s. 99-107
Španělská terminologie převzata z: GÓMEZ TORREGO, Leandro, *Gramática didáctica del español*, Madrid, Ediciones SM 1998, s. 147

- ✓ Jednoduchý budoucí čas (Futuro simple/imperfecto): *hablaré*
- ✓ Složený budoucí čas (Futuro compuesto/antefuturo/perfecto): *habré hablado*

Ve své publikaci *Gramática didáctica del español* zařazuje Leandro Gómez Torrego do oznamovacího způsobu také:

- ✓ Podmiňovací způsob jednoduchý (Condicional simple/potenciál simple): *hablaría*
- ✓ Podmiňovací způsob složený (Condicional compuesto/potenciál compuesto): *habría hablado*

1.2.1 Přítomný čas (Presente de indicativo)

Tvary přítomného času užíváme pro vyjádření právě probíhajících dějů (10a.), obvyklých dějů (10b.), pro vyjádření obecně platných dějů, tzv. gnómický prézens, (10c.), minulých dějů zejména v publicistickém stylu, tzv. historický prézens, (10d.), pro označení blízké budoucnosti (10e.), pro vyjádření rozkazovacího způsobu za použití intonace (10f.) a také ve vedlejších větách podmínkových reálných po spojení *si* ve významu *pokud, když, jestliže, -li* (10g.).

- (10) a. *La Biblioteca de Alejandría **resurge** una vez más de las cenizas.*
 b. *Todos los días **voy** al colegio.*
 c. *Dos por cuatro **son** ocho.*
 d. *Sin embargo, a partir de 1870 la economía **inicia** una línea de crecimiento sostenido [...]*
 e. *El próximo año **voy** a Madrid a estudiar.*
 f. *¡Ahora mismo te **vas** de aquí!*
 g. *[...] pero si **leen** mi libro, podrán ver [...]*⁶

⁶ Příklady (10a., d., g.) převzaty z: BÁEZ SAN JOSÉ, Valerio; DUBSKÝ, Josef; KRÁLOVÁ, Jana; *Moderní gramatika španělštiny*, Plzeň 1999, s. 99-100

Příklady (10b., c., e., f.) převzaty z: GÓMEZ TORREGO, Leandro, *Gramática didáctica del español*, Madrid, Ediciones SM 1998, s. 148

1.2.2 Složený minulý čas (Pretérito perfecto/antepresente)

Složený čas minulý používáme k označování minulých dějů přetrvávajících až do okamžiku promluvy. Tyto děje proběhly v časovém úseku, který nepovažujeme za ukončený (11a.). Se složeným časem minulým jsou často vázána příslovečná určení, která označují neukončenost časového úseku: *este año, este día, todavía, hasta ahora, hasta el momento* a jiná (11b.).

- (11) a. *La lectura del libro **ha provocado** en muchos una profunda indignación [...]*
b. *Más de 20 empresas **han firmado hasta el momento** en convenio de patrocinio [...]*⁷

Rozdíl v užití složeného a jednoduchého minulého času může být čistě psychologický. *Gramática didáctica del español* od Leandra Gómeze Torrega ukazuje tento rozdíl na následujících dvou větách (12a.) a (12b.).

- (12) a. *Hace tres años que **ha muerto** mi padre.*
b. *Hace tres años que **murió** mi padre.*

Zatímco v první větě dává mluvčí najevo, že ho smrt otce velmi zasáhla a že se ho tato událost stále dotýká, ve druhé větě mluvčí pouze konstatuje, že jeho otec zemřel před třemi lety. Tato událost je pro něj uzavřenou záležitostí.

1.2.3 Jednoduchý minulý čas (Pretérito indefinido/preterito perfecto simple)

Tento čas používáme k označení minulých dějů, které považujeme za ukončené. Tyto děje proběhly v určitém časově ohraničeném úseku, který bývá často označen příslovečným určením, například *ayer, el mes pasado, el año pasado* a další (13a.). Tento čas užijeme také v případě vyprávění po sobě jdoucích dějů (13b.).

- (13) a. *Juan **estuvo** ayer en Ávila.*
b. *Ayer me **levanté** a las ocho, **desayuné**, **salí** a la calle y **cogí** un taxi [...]*⁸

⁷ Příklad (11) převzat z: BÁEZ SAN JOSÉ, Valerio; DUBSKÝ, Josef; KRÁLOVÁ, Jana; *Moderní gramatika španělštiny*, Plzeň 1999, s. 101

⁸ Příklad (12) až (13) převzaty z: GÓMEZ TORREGO, Leandro, *Gramática didáctica del español*, Madrid, Ediciones SM 1998, s. 150

1.2.4 Imperfektum (Pretérito imperfecto/copretérito)

Imperfektum používáme k označení časově neomezených minulých dějů (14a.), k označení opakujících se dějů v minulosti (14b.), dějů představujících dějovou kulisu (14c.), či v nepřímé řeči pro vyjádření dějů současných s okamžikem výpovědi v minulosti (14d.). Dále se s imperfektem setkáme ve větách vyjadřujících úsilí (14e.), v podmínkových větách (14f.) nebo ve větách majících zdvořilostní význam (14g.). S použitím imperfekta se často setkáváme v dětské řeči, ve které hraje zásadní roli fantazie (14h.), v závěrech vyprávění (14i.) či v takových případech, kdy bylo sdělení řečeno v minulosti, ale jeho význam je směřován do budoucnosti (14j.).

- (14) a. *El vestido **constituía** para los íberos un signo de ostentación.*
- b. *Nos **veíamos** casi **todos los jueves** en la Academia [...]*
- c. *A Guillermo Cabrera Infante le regaló su maestro La edad de oro, un libro de José Martí, cuando el escritor **era** apenas un niño.*
- d. *[...]me contó que siempre **compraba** dos plazas para viajar más cómodo.*
- e. *Ya me **levantaba** cuando oí la explosión. → Ya me **disponía** a levantarme [...]*
- f. *Si me tocara la lotería, me **compraba** una casa. → ... compraría [...]*
- g. *Ya **podías** tocar un poco el piano. → Toca un poco el piano.*
- h. *¿Yo **era** un príncipe y tú un dragón, de acuerdo?*
- i. *A los cuatro días el barco **llegaba** al puero . → ... llegó [...]*
- j. *¿No **era** el partido mañana? → ¿No dijiste que el partido **era** mañana?⁹*

1.2.5 Předminulý čas (Pretérito pluscuamperfecto/antecopretérito)

Předminulým časem označujeme děj, který proběhl a skončil před jiným minulým dějem (15a.). Tato předčasnost děje může vyplývat z časového údaje nebo kontextu (15b.). Předminulý čas užíváme také v nepřímé řeči pro označení dějů, které proběhly před okamžikem výpovědi, sloveso hlavní věty je tedy v minulém čase (15c.).

- (15) a. *El domingo Emilio Alarcos **había participado** en una tertulia con amigos íntimos [...]* *Su muerte **conmocionó** ayer la vida cultural y académica [...]*

⁹ Příklady (14a.) až (14d.) převzaty z: BÁEZ SAN JOSÉ, Valerio; DUBSKÝ, Josef; KRÁLOVÁ, Jana; *Moderní gramatika španělštiny*, Plzeň 1999, s. 102

Příklady (14e.) až (14j.) převzaty z: GÓMEZ TORREGO, Leandro, *Gramática didáctica del español*, Madrid, Ediciones SM 1998, s. 149

- b. *La subida experimentada en 1996 no supone más que una estabilización del mercado, dado que en 1994 **habían bajado** [las ventas] mucho.*
- c. *A la mañana siguiente me despertó el teléfono con la noticia que esa misma noche **había muerto** de repente nuestro querido Emilio.*

1.2.6 Závislý minulý čas (Pretérito anterior)

Závislý minulý čas užíváme v závislosti na časové spojky jako *cuando, cuanto, en cuanto, después de que, antes de que, apenas* a jiné. V současnosti jde o výrazně knižní tvar (16).

(16) *Conocí al doctor Monarco, **no bien hubo llegado** a la ciudad.*¹⁰

1.2.7 Jednoduchý budoucí čas (Futuro simple/imperfecto)

Jednoduchým budoucím časem označujeme budoucí děje (17a.) a pravděpodobné děje v přítomnosti (17b.). Tento čas můžeme také použít pro tzv. kategorický rozkaz (17c.) nebo jako urážku či nadávku ve zvolací větě (17d.).

- (17) a. *Pronto te lo **diré**.*
- b. *En este momento, mi padre **estará** en casa. → En este momento, mi padre *está probablemente en casa.**
- c. *No **volverás** más a este casa.*
- d. *¡**Seré** tonto!*

1.2.8 Složený budoucí čas (Futuro compuesto/antefuturo/perfecto)

Složený budoucí čas používáme pro označení budoucích dějů, které nastanou a skončí před jiným budoucím dějem (18a.) nebo pro vyjádření možnosti či pravděpodobnosti v minulosti (18b.).

- (18) a. *Mañana, a estas horas, yo ya me **habré examinado**.*
- b. *Si el suelo está mojado, **habrá llovido**.*

¹⁰ Příklady (15) a (16) převzaty z: BÁEZ SAN JOSÉ, Valerio; DUBSKÝ, Josef; KRÁLOVÁ, Jana; *Moderní gramatika španělštiny*, Plzeň 1999, s. 104

1.2.9 Podmiňovací způsob jednoduchý (Condicional simple/potencial simple)

Podmiňovací způsob jednoduchý používáme pro vyjádření podmíněných dějů v přítomnosti (19a.), pravděpodobnosti nebo nejistoty (19b.), zdvořilé žádosti či rady (19c.) a pro vyjádření následnosti k jinému minulému ději (19d.).

- (19) a. *La mayor parte de los malentendidos se **solucionarían** hablando.*
- b. *El sabio consejo ibicenco dice: Viste como quieras, pero viste bien. Este **sería** básicamente el argumento [...]*
- c. ***Deberías** ser más ahorrador.*
- d. *[...] la obra que salió a la subasta, que **ingresaría** tiempo después en la colección [...]*¹¹

1.2.10 Podmiňovací způsob složený (Condicional compuesto/potencial compuesto)

Podmiňovací způsob složený užíváme pro označení podmíněného děje v minulosti (20).

- (20) *Si hubieras venido, te lo **habría dado**.*¹²

1.3 Subjuntiv

Pro slovesné časy subjuntivu neboli spojovacího způsobu neexistují v češtině žádné odpovídající gramatické tvary. Ve španělštině se však subjuntiv vyskytuje jak v samostatných větách, tak v souvětích. Tradičně se hovoří o časech subjuntivu, nicméně časový význam těchto tvarů není nijak výrazný, neboť jednotlivé časy se používají většinou jako časy závislé. Ve španělštině se můžeme setkat s těmito slovesnými časy subjuntivu:¹³

- ✓ Subjuntiv přítomný (Presente de subjuntivo): *hable*
- ✓ Subjuntiv perfekta (Pretérito perfecto de subjuntivo): *haya hablado*
- ✓ Subjuntiv imperfekta (Pretérito imperfecto de subjuntivo): *hablara/ hablase*

¹¹ Příklad (19) převzat z: BÁEZ SAN JOSÉ, Valerio; DUBSKÝ, Josef; KRÁLOVÁ, Jana; *Moderní gramatika španělštiny*, Plzeň 1999, s. 106

¹² Příklady (17), (18) a (20) převzaty z: GÓMEZ TORREGO, Leandro, *Gramática didáctica del español*, Madrid, Ediciones SM 1998, s. 152 a 153

¹³ Česká terminologie převzata z: BÁEZ SAN JOSÉ, Valerio; DUBSKÝ, Josef; KRÁLOVÁ, Jana; *Moderní gramatika španělštiny*, Plzeň 1999, s. 108-119

Španělská terminologie převzata z: GÓMEZ TORREGO, Leandro, *Gramática didáctica del español*, Madrid, Ediciones SM 1998, s. 166

- ✓ Subjuntiv předminulého času (Pretérito pluscuamperfecto de subjuntivo): *hubiera/ hubiese hablado*
- ✓ Jednoduchý subjuntiv budoucího času (Futuro imperfecto/ Futuro simple de subjuntivo): *hablare*
- ✓ Složený subjuntiv budoucího času (Futuro perfecto/ Futuro compuesto de subjuntivo): *hubiere hablado*

1.3.1 Subjuntiv přítomný (Presente de subjuntivo)

V samostatných větách používáme přítomný subjuntiv pro vyjádření zákazu (21a.), v práci větách (21b.), ve spojení s výrazem *ojalá*, kdy prostřednictvím přítomného subjuntivu vyjadřujeme splnitelná přání (21c.) a ve spojení s výrazy vyjadřující pravděpodobnost či možnost, například *tal vez*, *acaso*, *quizás*, *probablemente*, *posiblemente* a jiné (21d.).

- (21) a. *No corra riesgo con su salud.*
 b. *¡Viva!*
 c. *¡Ojalá se lo digan a tiempo!*
 d. *Quizá sea ésta la máxima [...]*

V závislých větách se přítomný subjuntiv používá zejména v případech, kdy je sloveso řídící věty v čase přítomném, budoucím, ve složeném perfektu či v rozkazovacím způsobu; a to ve vedlejších větách podmětných a předmětných se spojkou *que*, která zastupuje význam českého *aby* (22a.), ve vedlejších větách závislých na výrazu vyjadřujícím pochybnost, pravděpodobnost, možnost či nejistotu (22b.), ve vedlejších větách závislých na slovese vyjadřujícím postoj, názor či duševní hnutí (22c.), ve vedlejších větách podmětných a předmětných předcházející před větou hlavní (22d.), ve vedlejších větách vztahných vyjadřující přání či nejistotu (22e.), ve vedlejších větách časových označující budoucí nebo nejisté děje (22f.) a dále ve vedlejších větách účelových (22g.), přípustkových (22h.), způsobových (22i.) a účinkových (22j.).

- (22) a. *Es difícil que un personaje se me vaya de las manos.*
 b. *[...]es lógico que entre ellos encuentre mi material de trabajo.*
 c. *Cabrera Infante lamenta que José Martí sea tan desconocido en España.*
 d. *Y que haya un elemento cultural fuerte significa que hay una oferta y una demanda [...]*

- e. *No faltarán, por supuesto, quienes lo **hagan** a su tiempo [...]*
- f. *Mientras el hombre **no se convierta** en una especie de mutante, seguirá amando, odiando, deseando [...]*
- g. *[...]se van a acoplar literas para que cada habitación **pueda** acoger [...]*
- h. *[...]por mucho que **podamos** desarrollar una política industrial en el País Vasco, [...], es difícil que se pueda consolidar.*
- i. *[...]todos los hijos tienen en principio los mismos derechos al patrimonio familiar, sin que **haya que** tener en cuenta el orden de su nacimiento.*
- j. *Ahora trabajamos para alterar genéticamente el tumor, de forma que **podamos** inmunizar a los pacientes [...]*¹⁴

1.3.2 Subjuntiv perfekta (Pretérito perfecto de subjuntivo)

V samostatných větách používáme subjuntiv perfekta zpravidla ve spojení s výrazy vyjadřující možnost či pravděpodobnost (23a.) a v přacích větách (23b.).

- (23) a. *Se ha resaltado hasta la náusea su condición de mujer académica, pero **quizá no se haya hecho** hincapié [...]*
- b. *¡Ojalá **hayan venido** a tiempo!*

V závislých větách se subjuntiv perfekta používá zejména v případech, kdy je sloveso řídicí věty v čase přítomném, budoucím, ve složeném perfektu či v rozkazovacím způsobu; a to ve vedlejších větách podmětných a předmětných závisejících na výraze vyjadřujícím pochybnost, pravděpodobnost, možnost, nejistotu, postoj či duševní hnutí (24a.); a ve vedlejších větách časových vyjadřujících předčasnost k jinému budoucímu ději (24b.).

- (24) a. *Su importancia como escultor ha hecho que esta faceta artística **haya permanecido** siempre relegada a un segundo plano.*
- b. *El sector hostelero no desespera, tiene la mirada puesta en un futuro a medio plazo: en los próximos cinco años, cuando Bilbao **haya cambiado** de cara.*¹⁵

¹⁴ Příklady (21) a (22) převzaty z: BÁEZ SAN JOSÉ, Valerio; DUBSKÝ, Josef; KRÁLOVÁ, Jana; *Moderní gramatika španělštiny*, Plzeň 1999, s. 109-112

¹⁵ Příklady (23) a (24) převzaty z: BÁEZ SAN JOSÉ, Valerio; DUBSKÝ, Josef; KRÁLOVÁ, Jana; *Moderní gramatika španělštiny*, Plzeň 1999, s. 112-113

1.3.3 Subjuntiv imperfekta (Pretérito imperfecto de subjuntivo)

Ve španělštině se můžeme setkat s dvojími tvary subjuntivu imperfekta, a to *hablara* či *hablase*. Většinou můžeme použít kterýkoli tvar; tvar s koncovkou – *ra* je však častější v mluvených projevech, naopak tvar s koncovkou – *se* je považován za častější v projevech písemných. Použití koncovky – *ra* a – *se* je také vázáno na diatopické faktory: tvary s koncovkou – *se* jsou typické spíše pro evropskou španělštinu. Shodné užití tvarů *hablara/hablase* užíváme v samostatných větách ve spojení s výrazy vyjadřující pravděpodobnost či možnost (25a.) a ve větách přacích, pokud mluví o uskutečnění přání pochybuje (25b.).

(25) a. *Tal vez luego de ser elegida como víctima propiciatoria, Juanita **fuera** **reverenciada** [...]*

b. *¡Ojalá **vinieran** a tiempo!*

Dále užíváme shodné tvary subjuntivu imperfekta v závislých větách, pokud je sloveso řídící věty v minulém čase nebo podmiňovacím způsobu; a to ve vedlejších větách podmětných a předmětných, kdy spojka *que* vyjadřuje české *aby* (26a.), ve vedlejších větách závislých na výraze vyjadřujícím pochybnost, možnost, nejistotu či pravděpodobnost nebo na slovese vyjadřujícím postoj, názor nebo duševní hnutí (26b.), ve vedlejších větách vztahných vyjadřujících přání nebo nejistotu (26c.), ve vedlejších větách časových, v případě, že označují následné děje k jinému minulému ději či děje nejisté (26d.), ve vedlejších větách účelových (26e.), podmínkových ireálných v přítomnosti (26f.), ve vedlejších větách přípustkových (26g.), způsobových, zvláště po spojce *si* (26h.) a ve větách účinkových (26i.).

(26) a. *Yo le pedía entonces que me **facilitase** la receta.*

b. *Diana temía que la historia del tren **puñera** dañar su suerte.*

c. *[...] querían obsequiar a sus insignes invitados con una estancia que **recordaran** por mucho tiempo [...]*

d. *[...] decidió aguardar unos meses a que **se asentase** en su nuevo cargo [...]*

e. *[...] participé activamente para que mi partido **recurriera** la ley ante el Constitucional.*

f. *Si **preguntáramos** hoy a un niño cubano quién fue José Martí, contaría sin duda [...]*

g. *Deberíamos defender a esta gente aunque **tuviésemos** que hacer la guerra.*

- h. *Y no acabaría el milenio sin que Almazor **sitiara** y **rindiase** la ciudad.*
- i. *Lo hicieron de manera que **sirviera** para mucho tiempo.*

V některých situacích lze použít výhradně tvar zakončený na *-ra*, a to ve funkci způsobu podmiňovacího (27a.) či v případě označení vzdálených minulých dějů (27b.).

- (27) a. *Si tuviese ocasión, te lo **dijera**.*
- b. *El que **fuera** presidente del Consejo Superior de Investigaciones Científicas en los últimos tiempos de UCD y los primeros del PSOE, ha visto este año [...]*

1.3.4 Subjuntiv předminulého času (Pretérito pluscuamperfecto de subjuntivo)

Subjuntiv předminulého času v samostatných větách užíváme především v případech větách vyjadřujících nesplnitelná přání (28).

- (28) *¡Ojalá **hubiera habido** doscientos mil momentos decisivos [...]*!

V závislých větách používáme subjuntiv předminulého času zejména v případech, kdy je sloveso řídicí věty v minulém čase či v podmiňovacím způsobu; a to jestliže sloveso v řídicí větě označuje pochybnost, možnost, nejistotu, pravděpodobnost nebo duševní hnutí (29a.), ve vedlejších větách přípustkových a podmínkových ireálných (29b.), ve vedlejších větách způsobových vyjadřujících předčasnost (29c.) a ve vedlejších větách vztažných (29d.).

- (29) a. *Cabrera Infante agradeció a España que **hubiera publicado** todos sus libros.*
- b. *Si no **hubieran puesto** en tela de juicio la metodología utilizada por los restauradores del Reina Sofía, no habría sido necesario haber convocado este congreso.*
- c. *[...] es como si **se hubiera alejado** para siempre.*
- d. *[...] en el diario en el que **se hubiera publicado** el anuncio [...]*¹⁶

¹⁶ Příklady (25) až (29) převzaty z: BÁEZ SAN JOSÉ, Valerio; DUBSKÝ, Josef; KRÁLOVÁ, Jana; *Moderní gramatika španělštiny*, Plzeň 1999, s. 114-118

1.3.5 Jednoduchý subjuntiv budoucího času (Futuro imperfecto/ Futuro simple de subjuntivo)

Jednoduchý subjuntiv budoucího času používáme pouze v závislých větách; a to v ustálených spojeních (30a.) či v textech právnických (30b.), administrativních nebo publicistických (30c.).

- (30) a. *Adonde fueres, hazlo que vieres.*
b. *Si los guardadores **carecieren** de capacidad legal para comerciar, o **tuvieren** alguna incompatibilidad, estarán obligados a nombrar [...]*
c. *[...] hasta qué punto la política europeísta del canceller Hohl será seguida por quienquiera que **fuere** su sucesor.*

1.3.6 Složený subjuntiv budoucího času (Futuro perfecto/ Futuro compuesto de subjuntivo)

Složený subjuntiv budoucího času užíváme především v administrativních a právních textech (31).

- (31) *Los menores de dieciocho años y los incapacitados podrán continuar, por medio de guardadores, el comercio que **hubieren ejercido** sus padres[...]¹⁷*

1.4 Spojky a spojkové výrazy

Spojky a spojkové výrazy naznačují vztahy mezi větami a mezi větnými členy. Funkčně spojky dělíme na souřadící a podřadící. Spojky jsou vždy jednoslovné (y, o, que a další) a řadí se mezi slovní druhy nepřízvučné. Spojkové výrazy tvoří spojení několika slovních jednotek, ve španělštině se jedná zejména o předložky/předložková spojení a spojku *que* (*antes de que, después de que, a pasar de que, sino que* apod.)

1.4.1 Spojky a spojkové výrazy souřadící (Conjunciones coordinantes)

Spojky a spojkové výrazy souřadící spojují větné členy či věty v souřadném poměru. Tyto spojky dále dělíme na:

- ✓ Slučovací (Copulativas): y, e, ni
- ✓ Vylučovací (Disyuntivas): o, u

¹⁷ Příklady (30) a (31) převzaty z: BÁEZ SAN JOSÉ, Valerio; DUBSKÝ, Josef; KRÁLOVÁ, Jana; *Moderní gramatika španělštiny*, Plzeň 1999, s. 118 a 119

- ✓ Důsledkové (Consecutivas): *luego, así pues, de forma que, de manera que, así que*
- ✓ Odporovací (Adversativas): *pero, sino, mas, aunque*
- ✓ Vysvětlovací (Explicativas): *o sea, es decir, esto es*

- (32) a. *Jorge es muy quapo y simpático.*
 b. *No iré allí **sino que** llamaré por teléfono.*
 c. *Juan es **feo** pero simpático.*

1.4.2 Spojky a spojkové výrazy podřadící (Conjunciones subordinantes)

Podřadící spojky a spojkové výrazy signalizují vztahy závislé věty vůči větě řídící. Tyto spojky dělíme na:

- ✓ Obsahové (Completivas): *que, si*
- ✓ Důsledkové (Consecutivas): *así que, de modo que, pues bien, por consiguiente*
- ✓ Příčinné (Causales): *porque, como, pues, dado que, ya que*
- ✓ Účelové (Finales): *para que, a fin de que, porque*
- ✓ Přípustkové (Concesivas): *aunque, por más que, por mucho que, aun cuando*
- ✓ Časové (Temporales): *cuando, en cuanto, tan pronto como, antes de que, después de que*
- ✓ Způsobové (Modales): *a medida que, sin que, como si, cuando, con tal que, siempre que*
- ✓ Podmínkové (Condicionales): *si, como, cuando, con tal que, a no ser que, siempre que*
- ✓ Srovnávací (Comparativas): *que, como*

- (33) a. *Quiero **que** se lo digas ahora mismo.*
 b. *Iría allí **si** me invitaran.*¹⁸

¹⁸ Terminologie a příklady (32) a (33) převzaty z: AUROVÁ, M., *Španělština- gramatická cvičení III.* (přednáška) České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2012

1.4.2.1 Spojky a spojkové výrazy časové (*Conjunciones subordinantes temporales*)

Mezi základní časové spojky patří spojka *cuando* (když) a *apenas* (jakmile), (34).

(34) [...] *las que sus hijas le destinaron fueron destruidas, entre otras cosas, cuando el monarca regresaba desde Lisboa.*

Spojkové výrazy ve významu časovém jsou tvořeny předložkami či příslovci společně se spojkou *que*: *antes de que* (dříve než), *después de que* (poté, co), *en cuanto que* (jakmile), *desde que* (od té doby co), *hasta que* (dokud, pokud), *mientras que* (zatímco), *cada vez que* (kdykoli).¹⁹

Spojkový výraz *después de que*

S ohledem na téma mé bakalářské práce se budu nadále věnovat jen spojkovému výrazu *después de que*. O bližších informacích či o použití indikativu nebo subjuntivu po této časové spojce se gramatiky příliš nezmiňují. Podrobnější informace o výrazu *después de que* budu tedy čerpat pouze ze dvou španělsky psaných gramatik, které se věnují této problematice hlouběji, a to z gramatiky Španělské královské akademie (R.A.E. 2009) *Nueva gramática de la lengua española* a z *Gramática descriptiva de la lengua española*, jejímiž editory jsou Ignacio Bosque a Violeta Demonte. Zmíněné gramatiky se zabývají tímto spojkovým výrazem společně s časovým výrazem *antes de que* (dříve než). Příslovce *antes* (předtím, dříve) a *después* (potom, později) bývá doplněno předložkou *de* a spojkou *que* → *antes de que*, *después de que*; nebo pouze spojkou *que* → *antes que*, *después que*. Tyto příslovce mají dvojí charakter. Na jedné straně slouží k uspořádání časové souslednosti dvou různých dějů, na straně druhé mohou být interpretovány jako příslovce komparativní (srovnávací) ve významu → *pronto*, *temprano/tarde* (dříve/později), (35).

(35) a. *Lo único que el jockey alcanzó a decir antes que empezaran a felppearlo [...] (Piglia, Respiración).*

b. *No supe de dónde provenía hasta unos segundos más tarde, después que la hube observado atentamente y por entero (Panero, Lugar).*

¹⁹ Příklad (34) a následný výčet spojek převzat z: BÁEZ SAN JOSÉ, Valerio; DUBSKÝ, Josef; KRÁLOVÁ, Jana; *Moderní gramatika španělštiny*, Plzeň 1999, s. 158

c. *Pasaron muchos años **antes de que** ella me confesara fue [...] (García Márquez, Vivir).*

d. *Todas las mañanas, **después de que** Félix parte a comprar mariscos y pescados en el mercado de Baltimore, muy temprano, [...] (Donoso, Elefantes).²⁰*

Tyto spojkové výrazy se shodují se spojkami *cuando* (když) a *mientras* (dokud, zatímco) v tom, že odmítají budoucí čas a podmiňovací způsob. Naopak se liší tím, že ve velkém počtu případů neutralizují rozdíl mezi jednoduchými a složenými časy (*antes de que muera, antes de que haya muerto; después de que amaneciera, después de que haya amanecido*). Spojkový výraz *después de que* se pojí s přítomným nebo předpřítomným časem, pokud sloveso věty nadřazené (dále jen V1) spadá do přítomnosti (36):

(36) a. *Mostrábame dos preguntas; primera: ¿Y si **viene** después de que yo me vaya? (Galdón, Episodios).*

b. *Después que yo **haya** muerto, Dios **seguirá** recordándome (Unamuno, Sentimiento).*

Naopak spadá-li V1 do minulosti, pojí se spojkový výraz *después de que* s minulými časy (37):

(37) a. *Yo la entiendo porque algo de eso me **estaba** pasando poco después de que used **vino** (Mutis, Maqroll).*

b. ***Fue** despedido después de que **hubiese remitido** cartas a diarios barceloneses alusivas a [...] (País [Esp.] 5/8/1977).*

c. *[...] una niña a la que unos tíos lejanos **habían metido** interna en un colegio después de que sus padres se **mataran** en un accidente de aviación (Grandes, Aires).²¹*

Spojku *antes que* lze nahradit spojovacím výrazem *primero que*, v současnosti se však tento výraz příliš nepoužívá (38a.). Naopak spojku *después que* nyní často nahrazuje spojka *luego* (38b.).

²⁰ Příklad (35) převzat z: R.A.E., *Nueva gramática de la lengua española*, Madrid 2009, s. 2475

²¹ Příklady (36) a (37) Tamtéž, s. 1861

- (38) a. *Me hubiera resistido a creerlosi tu cara, **primero que** lo que has dicho, no fuera tu mejor confesión (Pocaterra, Tierra).*
- b. ***Luego que** acabé me entré al truco para descansar (Fernández Lizardi, Periquillo).*²²

Po spojce *antes* následuje subjuntiv; spojka *después* připouští oba dva způsoby, jak subjuntiv, tak indikativ. Použití jednoho či druhého způsobu však mění význam výpovědi. Pokud určitá situace nesplňuje daná očekávání, či ji chceme prezentovat jako nevhodnou, použijeme se spojkou *después* indikativ jako v následujících větách (39):

- (39) a. *Uno de los periodistas peruanos residentes en Quito le había tachado de agente del Gobierno “después de que le **dimos** todo tipo de facilidades para que realizase su trabajo” (Mundo [Esp.] 10/2/1995).*
- b. *¿Después de que **seduce** a mi hijo, todavía quiere casarse con él? – dijo Ángela-. ¡Qué desfachatez! (Ibargüengoitia, León).*²³

V případě, že spojka *después* vyjadřuje následnost děje, odmítá budoucí čas, stejně jako spojky *cuando* či *mientras* (*²⁴*después de que llegarás*). V těchto časových kontextech se v americké španělštině objevuje jak indikativ, tak subjuntiv. Naopak v evropské španělštině výrazně převažuje použití subjuntivu (40):

- (40) a. *La prima Hildebranda Sánchez había venido a visitarla poco después de que ella **estuviera** en su hacienda (García Márquez, Amor).*
- b. *¿Qué te parece, hija, si después de que **acabe** todo eso, nos vamos tú y yo por ahí? (Gallego, Adelaida)*
- c. *[...] después de que el cuerpo de alguno **hubiese empezado** a largar la sangre como vino por cuello de odre (Carpentier, Siglo).*
- d. *Dijo Lumina cuando aquella tarde, después de que **reposara** en la cama un rato, ayudó a Dacio a levantarse (Diez, Folgor).*

²² Příklad (38) převzat z: R.A.E., *Nueva gramática de la lengua española*, Madrid 2009, s. 2475

²³ Příklad (39) Tamtéž, s. 1954

²⁴ (*) Tímto symbolem označují gramatiky nesprávné použití.

Americká španělština běžně používá v těchto časových větách indikativ (41):

- (41) a. *¿Viste a la abuela en la regadera? – preguntó Leonor. Después de que estuvo con el abuelo, bien que la vi (Aguilar Camín, Error).*
- b. *Dejaron a Rafael Moncada aprovisionado de agua, pan y jamón, después de que Nuria le **limpió** y **vendó** el corte del brazo (Allende, Zorro).*
- c. *Pero después de que la tía Rebeca se **hizo** cargo de la casa- y mucho después de que Natanael se **borró** [...] (García Márquez, Obra periodística).*
- d. *Pero, después de que Porzia lo **abandonó**, lo atraída por la opulencia del duque de Mugnano, sus investigaciones tomaron un rumbo más práctico y concreto (Mujica Lainez, Bomarzo).*

V evropské španělštině se toto použití objevuje jen zřídka, ale také se s ním můžeme setkat (42):

- (42) *Después de que te **fuiste**, dejando correr a la fantasía detrás de unos perros famélicos comprendí que precisamente me habías abandonado porque no había quedado embarazada (Benet, Región).²⁵*

1.5 Korpus

Výzkumná část mé bakalářské práce bude realizována prostřednictvím korpusu, který lze charakterizovat jako soubor počítačově uložených textů, jak psaného, tak mluveného jazyka, sloužící především k jazykovému výzkumu. Pomocí speciálního vyhledávacího programu je možné hledat slova či slovní spojení v kontextu, zjistit četnost jejich výskytu či dohledat jejich původní textový zdroj.²⁶

O tom, jak s korpusem pracovat, podrobně pojednává Ludmila Uhlířová v příspěvku k diskuzi o vyhledávání gramatické informace v korpusech ve vědeckém časopise *Slovo a slovesnost*.²⁷

²⁵ Příklady (40) až (42) převzaty z: R.A.E., *Nueva gramática de la lengua española*, Madrid 2009, s. 1954

²⁶ ČESKÝ NÁRODNÍ KORPUS, *Co je korpus?* [online]. [cit. 2013-04-25]. Dostupné z: http://ucnk.ff.cuni.cz/co_je_korpus.php

²⁷ UHLÍŘOVÁ, Ludmila, „Gramatika v korpusu, korpus v gramatice: příspěvek k diskuzi o vyhledávání gramatické informace v korpusech“, *Slovo a slovesnost*, 65, 2004, s. 16-23

Podle příspěvku Uhlířové *Gramatika v korpusu, korpus v gramatice* je důležité rozdělit vyhledávání gramatických informací v korpusu do tří odlišných operací:

- 1) Prvním krokem je zadání „vyhledávky“ v abstraktních lingvistických termínech, jako je například slovní druh, či gramatická kategorie rodu, čísla, pádu. Uhlířová uvádí příklad zadání ukazovacího zájmena *tento*, bezprostředně předcházející před substantivem N v jakémkoli tvaru, v Českém národním korpusu. Takové zadání má smysl za předpokladu, že v českém jazyce existuje ukazovací zájmeno *tento* nacházející se v pozici bezprostředně před substantivem. Zadavatel logicky neformuluje takové hypotézy, které evidentně nesplňují potenciální vlastnost gramatického systému, například konstrukce s osmým pádem v českém jazyce. Zadavatel však může formulovat takové hypotézy, které mohou být sporné, či hraniční. Tyto hypotézy se mohou týkat jevů odmítaných kodifikací, neologických jevů, či takových jevů, na jejichž normativnost se názory lingvistů liší.
- 2) Druhým krokem je vymezení obecných podmínek vyhledávání v rámci daného korpusu, tedy vymezení rozsahu vyhledávání, typu výběru, rozsahu okolního slovního kontextu apod.
- 3) Posledním krokem je vlastní vyhledávání a interpretace dat. Získaný počet výskytů hledaného gramatického jevu může být velmi vysoký, vysoký; nebo naopak nízký, řídký, velmi řídký a nulový. Nulový výskyt v korpusu může znamenat to, že formulovaná hypotéza sice odpovídá gramatické vlastnosti jazykového systému, ale z nějakého důvodu zůstává v korpusu nedoložena. Dalším důsledkem nulového výskytu může být hypotéza formulovaná v rozporu s gramatickými vlastnostmi jazykového systému. František Štícha však ve svém článku „*Kritéria dramatičnosti*“ uvádí: „*nulová doloženost jevu nemusí automaticky vždy znamenat jeho negramatičnost, stejně jako řada dokladů nemusí vždy automaticky znamenat gramatičnost*“.²⁸

K vyhledávání informací jsem použila korpus Španělské královské akademie (*Real Academia española- R.A.E.*). Španělská královská akademie disponuje dvěma druhy jazykových korpusů; *synchronním* a *diachronním*. Synchronní korpus *Corpus de Referencia del Español Actual (CREA)*, prostřednictvím kterého budu

²⁸ ŠTÍCHA, F., „Kritéria gramatičnosti“, *Slovo a slovesnost*, 62, 2001, s. 165

realizovat výzkumnou část, obsahuje texty v rozmezí relativně krátkého časového úseku, jedná se tedy o současný jazyk. Naopak diachronní korpus *Corpus Diacrónico del Español (CORDE)* umožňuje zkoumat jazykový vývoj na základě dlouhého časového období.

Corpus de Referencia del Español Actual (CREA)

Korpus CREA pracuje se souborem textů nejrůznějšího původu, sloužícím ke studii slov a jejich významu v kontextu. Tento korpus je navržený tak, aby poskytoval vyčerpávající výklad ohledně jazyka v daném okamžiku jeho historie. S ohledem na toto kritérium disponuje korpus (stav ke květnu 2008) s více než 160 miliony forem nejrůznějších textů, jak psaných, tak mluvených, ze všech španělsky mluvících zemí, a to od roku 1975 až do roku 2004. Písemné texty pocházejí z knih, novin a časopisů a obsahují více než sto různých tematických okruhů. Mluvený jazyk reprezentují přepisy zvukových nahrávek, převzatých většinou z rádia či televize. Do korpusu jsou materiály vybírány na základě čtyř parametrů:

- ✓ Prostředek (*medio*): 90% textů pochází z psaných dokumentů, zbylých 10% z mluvené řeči. 49% psaných textů je čerpáno z knih, dalších 49% z novin a zbylá 2% psaného textu představují letáky, brožury, prospekty, elektronická pošta a další.
- ✓ Chronologie (*cronología*): Korpus pracuje s časovým obdobím od roku 1975 do roku 2004. Toto období je dále rozděleno do šesti časových úseků v rozmezí pěti let: 1975-1979, 1980-1984, 1985-1989, 1990-1994, 1995-1999, 2000-2004.
- ✓ Geografická poloha (*ubicación geográfica*): 50% materiálů pochází ze Španělska, dalších 50% z Latinské Ameriky. Latinskou Ameriku korpus dále rozděluje na šest tradičních lingvistických oblastí, a to na oblast karibskou, mexickou, centrální, andskou chilskou a na oblast Río de la Plata.
- ✓ Téma (*tema*): Jednotlivé skupiny materiálů se třídí různým, na sobě nezávislým způsobem. Například texty pocházející z knih a novin se dělí na dvě velké skupiny fikce a skutečnosti, které se dále člení na šest podskupin obsahujících až 20 tematických okruhů.²⁹

²⁹ CREA Escrito y Oral. *Real Academia Española* [online]. [cit. 2013-04-25]. Dostupné z: <http://www.rae.es/rae/gestores/gespub000019.nsf/voTodosporId/B104F9F0D0029604C1257164004032BE?OpenDocument&i=1>

2 VÝZKUMNÁ ČÁST

2.1 Způsob vypracování výzkumu

Výzkumná část mé bakalářské práce je zaměřena na problematiku, kterou jsem již uvedla v teoretické části, a to na použití indikativu či subjuntivu po výrazu *después de que*. K výzkumu slouží již zmiňovaný korpus Španělské královské akademie, *Corpus de Referencia del español Actual (CREA)*.

Praktickou stránku použití těchto slovesných způsobů jsem analyzovala na vybraném vzorku textů, a to na novinových článcích ze španělských deníků. Abych mohla zmapovat vývoj v použití jednoho či druhého slovesného způsobu, určila jsem si pro realizaci výzkumu časové rozmezí 21 let, konkrétně od roku 1980 do roku 2001. Toto časové období jsem dále rozdělila po 3 letech do 7 vyhledávání, tedy 1980-1983, 1984-1986, 1987-1989, 1990-1992, 1993-1995, 1996-1998 a 1999-2001. Pro každé vyhledávání mi sloužilo přibližně 50 náhodně vybraných vzorků textů. Ne vždy to ale bylo možné, neboť některá časová období poskytují jen velmi malý počet výskytů hledaného výrazu.

Během mého výzkumu jsem se zaměřila především na věty směřované do minulosti, kde se vyskytoval jak subjuntiv, tak indikativ. Ve větách směřovaných do budoucnosti by se měl objevovat pouze subjuntiv.

2.2 Realizace výzkumu

Prvním krokem při realizaci výzkumu bylo zadání spojkového výrazu *después de que* do políčka vyhledávání. Pokud zadám vyhledávání výrazu *después de que* bez jakéhokoli upřesnění časového období, zdroje či geografické polohy, korpus CREA nabízí příliš veliký objem dat zkoumaného jevu, konkrétně 5244 případů ze 4098 dokumentů. S takto vysokým počtem příkladů není možné dále pracovat, proto musím hledaný výraz blíže specifikovat.

Do políčka vyhledávání (*Consulta*) jsem tedy zadala spojkový výraz *después de que*, zdroje pro vyhledávání jsem zúžila pouze na novinové články (*Periódicos*) a v políčku geografické polohy (*Geográfico*) jsem určila pouze Španělsko. I přes takto specifikované hledání byl však počet případů příliš vysoký, a to 2950 případů z 2424 dokumentů.

Proto musím upřesnit i časové období, ze kterého chci případy čerpat, abych dostala adekvátní počet příkladů, se kterým budu moci dále pracovat. Do políčka pro vymezení časového úseku (*Cronológico*) zadám tedy první ze 7 časových období, a to rok 1980 až 1983. Pro názornou ukázkou slouží obrázek č. 1.

Obrázek č. 1: Zadání hledání výrazu *después de que*

Real Academia Española - Corpus de Referencia del Español Actual (CREA)

Consulta: después de que

Criterios de selección:

Autor:		Obra:	
Cronológico:	1980 1983	Medio:	(Todos) Libros Periódicos Revistas Miscelánea Oral
		Geográfico:	Cuba Ecuador El Salvador EE. UU. España Filipinas
Tema:	(Todos) 1.- Ciencias y Tecnología. 101.- Biología. 102.- Veterinaria. 103.- Ecología. 104.- Tecnología.		

Buscar Limpiar

Zdroj: Španělská královská akademie, korpus CREA³⁰

Při takto zadaném vyhledávání dostaneme výsledek 116 případů ze 111 dokumentů. Tento počet je již přijatelný pro další zpracování. Je možné ho však ještě snížit pomocí políčka (*Ratio*). Pokud zadáme filtr 3 (3/1), korpus CREA náhodně vybere každý třetí příklad hledaného výrazu. Tento postup můžeme vidět na obrázku č. 2.

Obrázek č. 2: Výsledek hledání výrazu *después de que*

Resultado de la consulta al banco de datos

Cómo citar el CORPUS

Consulta:	después de que, en 1980-1983, en Periódicos, en ESPAÑA
Resultado:	116 casos en 111 documentos.

Ver estadística

Filtros: Casos

Ratio: 3

Mantener documentos (Solo para filtro sobre casos).

Filtrar

Zdroj: Španělská královská akademie, korpus CREA³¹

³⁰ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual*. [cit. 2013-05-04]. Dostupné z: <http://corpus.rae.es/creanet.html>

Po takto zadaném filtru dostaneme vzorek 51 případů v 51 dokumentech, jak ukazuje následující obrázek č. 3.

Obrázek č. 3: Výsledek zadání po filtraci

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA

Resultado de la consulta al banco de datos
 Cómo citar el CORPUS

Consulta:	después de que, en 1980-1983, en Periódicos, en ESPAÑA
Resultado:	Filtro sobre casos sin mantener documentos. Ratio: 1/3. 51 casos en 51 documentos.

Ver estadística

Filtros: Casos

Ratio: 10

Mantener documentos (Solo para filtro sobre casos).

Filtrar

OBTENCIÓN DE EJEMPLOS

Recuperar

Concordancias Normal

Clasificación:

Agrupación: Marcas:

Zdroj: Španělská královská akademie, korpus CREA³²

Nyní jsme získali přijatelný počet příkladů, který již není potřeba dále filtrovat. Políčko (*Ver estadística*) nabízí přehlednou tabulku s procentuálním zastoupením příkladů ke každému roku z hledaného časového období a rozvržení příkladů dle tématu, viz obrázek č. 4.

Obrázek č. 4: Statistický přehled výskytů

Estadísticas					
Año	%	Casos	País	%	Casos
1980	74.50	38	ESPAÑA	100.00	51
1982	13.72	7			
1983	7.84	4			
1981	3.92	2			
Tema					
3.- Política, economía, comercio y finanzas.			%	Casos	
			50.98	26	
5.- Ocio, vida cotidiana.			23.52	12	
2.- Ciencias sociales, creencias y pensamiento.			13.72	7	
6.- Salud.			5.88	3	
1.- Ciencia y Tecnología.			3.92	2	
4.- Artes.			1.96	1	

Zdroj: Španělská královská akademie, korpus CREA³³

³¹ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual*. [cit. 2013-05-04]. Dostupné z:

<http://corpus.rae.es/cgi-bin/crpsrvEx.dll?MfcISAPICommand=buscar&tradQuery=1&destino=0&texto=de+spu%E9s+de+que&autor=&titulo=&ano1=1980&ano2=1983&medio=1&pais=9&tema=1000>

³² REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual*. [cit. 2013-05-04]. Dostupné z: <http://corpus.rae.es/cgi-bin/crpsrvEx.dll>

Kliknutím na políčko (*Recuperar*) se zobrazí příklady hledaného výrazu *después de que*. Kliknutím na spojkový výraz získáme celý kontext daného výrazu. Nyní je zapotřebí pozorně přečíst a analyzovat všechny případy výskytu hledaného spojkového výrazu.

2.2.1 Výsledky hledání v časovém období 1980-1983

Jak jsem již zmínila v předchozí kapitole, pro časové období 1980-1983 jsem pracovala s 51 případy výskytu spojkového výrazu *después de que*. Z obrázku č. 4. je zjevné, že podle počtu výskytů hledaného výrazu je nejsilnějším rokem rok 1980, ze kterého korpus nabízí 38 případů, naopak nejslabším rokem je rok 1981 se 2 případy. Výraz *después de que* bylo možné najít ve 4 různých typech vět. Hledaný výraz se nejčastěji objevoval se subjuntivem, a to v takových větách, kdy je sloveso řídící věty v čase minulém (43). Dále byl použit subjuntiv ve větách, ve kterých je sloveso řídící věty v čase přítomném (44) nebo budoucím (45). Jen zřídka jsem narazila na případ, kdy by byl použit indikativ po výrazu *después de que* (46).

(43) a. *Finalmente, el Gobierno chileno **ha iniciado** las gestiones para cerrar su Embajada en Irán, después de que el Gobierno iraní **anunciara** la ruptura de relaciones con este país suramericano.*

b. *Tres jóvenes estudiantes de Medicina **fueron** violadas en Murcia por varios individuos, después de que uno de ellos las **recogiera** cuando hacían auto-stop.*

(44) a. *El equipo olímpico de este país **se encuentra** bajo protección policial, después de que **recibiera** una carta en la que se amenaza con "eliminar a los traidores" que van a tomar parte en los Juegos.*

b. *Esta decisión **se produce** pocos días después de que la villa cántabra **volviese** a ser escenario de graves incidentes, al disolver las fuerzas de la Guardia Civil una asamblea convocada por Izquierda Castreña Unida.*

(45) a. *La fecha de liberación de los rehenes **será discutida** después de que la comisión internacional **llegue** a Teherán, añadió Banisadr.*

³³ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual*. [cit. 2013-05-04]. Dostupné z: <http://corpus.rae.es/cgi-bin/crpsrvEx.dll>

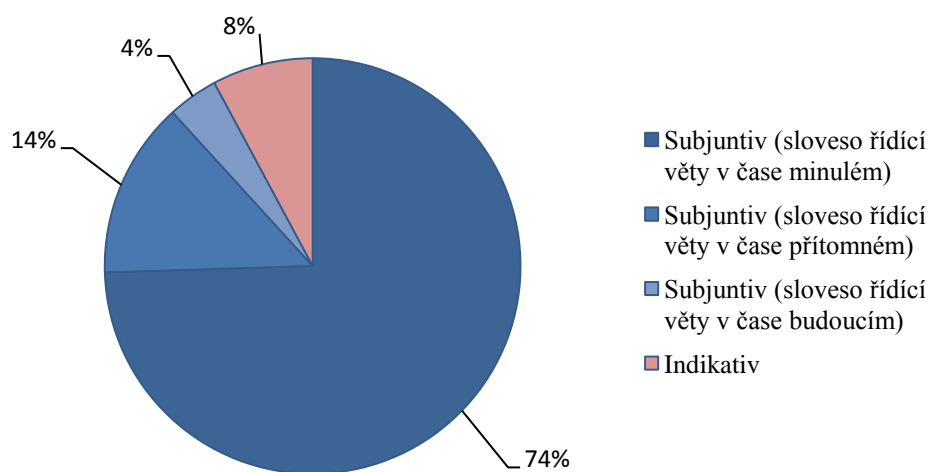
b. [...] su redacción **se hará** después de que los alcaldes nos **indiquen** su opinión sobre las soluciones que se tendrían que tomar.

(46) a. Cabe señalar que Castronovo **fue suspendido** temporalmente después de que Orozco **aseguró** haberle llamado por teléfono.

b. En los dos sectores del campo monetario norteamericano, divisa y medios de financiación **aparecían** al final de la jornada diferencias insignificantes, después de que las fluctuaciones **habían sido** muy cortas.³⁴

Z celkového počtu 51 případů se objevil hledaný výraz *después de que* ve 47 případech se subjuntivem, z toho v 38 případech se slovesem v řídicí větě v čase minulém, v 7 případech v čase přítomném a ve 2 případech v čase budoucím. Pouze ve 4 případech se hledaný spojkový výraz nacházel s indikativem.

Graf č. 1: Podíl použití subjuntivu a indikativu po výrazu *después de que* v časovém období 1980-1983

2.2.2 Výsledky hledání v časovém období 1984-1986

Postup při realizaci nového hledání je stále stejný. Do políčka vyhledávání (*Consulta*) jsem opět zadala spojkový výraz *después de que*, jako zdroj jsem určila novinové články (*Periódicos*), v políčku geografické polohy (*Geográfico*) jsem zadala opět Španělsko a ve vymezení časového úseku (*Cronológico*) jsem zadala další časové období, a to od roku 1984 do 1986. Při takto zadaném vyhledávání korpus CREA nabízí

³⁴ Příklady (43) až (46) převzaty z: REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual*. [cit. 2013-05-04]. Dostupné z: <<http://www.rae.es>>

174 případů výskytu hledaného spojkového výrazu ze 168 dokumentů. Pomocí políčka (*Ratio*) jsem opět snížila tento počet. Zadala jsem filtr 4 (1/4) a korpus náhodně vybral každý čtvrtý výskyt výrazu *después de que*, a tím jsem se dostala na 58 případů v 58 dokumentech. Z těchto 58 případů je 24 případů z roku 1986, dalších 18 případů z roku 1984 a zbylých 16 případů z roku 1985. Po přečtení těchto případů jsem opět narazila na stejné 4 typy vět. Výraz *después de que* se opět vyskytoval se subjuntivem ve větách, ve kterých je sloveso řídící věty v čase minulém (47), přítomném (48) a budoucím (49), a s indikativem ve větách, kdy je sloveso řídící věty v čase minulém (50).

(47) a. *El informe **fue publicado** después de que dos cadenas nacionales de televisión **dramatizaran** el problema del analfabetismo y sugirieran que el número de norteamericanos adultos analfabetos era de cerca de 23 millones, o del 12% al 15% de la población.*

b. *Fue llevado a la enfermería después de que se le **concedieran** las dos orejas.*

(48) a. *Los análisis divulgados ayer **corresponden** a cadáveres y a muestras de barro tomadas en la segunda y tercera semanas de septiembre, un mes después de que **comenzara** el desastre.*

b. [...] *supone el primer intento real que se **hace** desde la derecha de Cataluña para recuperar cierto sentido de Estado, después de que la izquierda ya **cruzara** ese Rubicón, en los primeros años de la transición.* - Eduardo Ortiz. Barcelona.

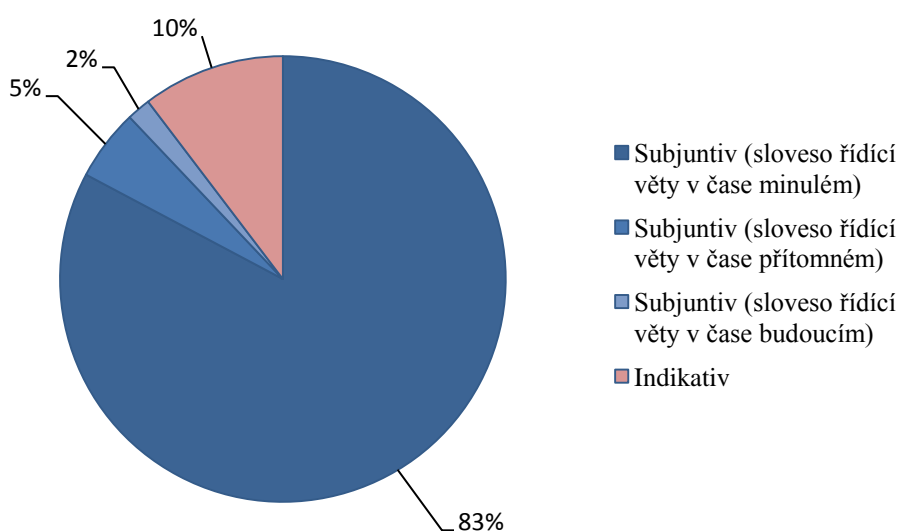
(49) *El cargo de vicepresidente **será** restablecido en Filipinas, después de que 11,35 millones de ciudadanos **votaran** a favor y 2,33 millones en contra en el referéndum celebrado el viernes, en el que, según fuentes oficiales, participó el 47% del censo.*

(50) a. *Un total de 42 trabajadores despedidos por Renfe **fueron** detenidos ayer tarde en Alcázar de San Juan (Ciudad Real), después de que **bloquearon** una de las vías de la estación de ferrocarril de esta localidad.*

b. *Soldados israelíes mataron ayer a un joven palestino en un campo de refugiados en el territorio ocupado de Gaza después de que la víctima lanzó una bomba incendiaria y rehusó la orden de alto, según la información facilitada por fuentes militares israelíes.*³⁵

Z celkového počtu 58 případů se nacházel hledaný výraz *después de que* v 52 případech se subjuntivem, z toho v 48 případech se slovesem v řídící větě v čase minulém, v 3 případech v čase přítomném a v 1 případě v čase budoucím. Pouze v 6 případech se hledaný spojkový výraz nacházel s indikativem.

Graf č. 2: Podíl použití subjuntivu a indikativu po výrazu *después de que* v časovém období 1984-1986

2.2.3 Výsledky hledání v časovém období 1987-1989

Postup při vyhledávání je nadále totožný, pouze ve vymezení časového úseku (*Cronológico*) jsem zadala další časové období, a to od roku 1987 do roku 1989. Po takto zadaném vyhledávání ukáže korpus CREA 253 případů spojkového výrazu *después de que* ve 232 dokumentech. Pomocí políčka (*Ratio*) jsem opět snížila tento počet příkladů. Zadala jsem filtr 6 (1/6) a korpus náhodně vybral každý šestý výskyt hledaného výrazu, čímž jsem se dostala na 55 případů v 55 dokumentech. Z těchto 55 výskytů je 30 případů z roku 1989, dalších 14 případů z roku 1987 a zbylých 11 případů

³⁵ Příklady (47) až (50) převzaty z: REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual*. [cit. 2013-05-04]. Dostupné z: <<http://www.rae.es>>

z roku 1988. Po prostudování těchto příkladů jsem se setkala pouze s použitím subjuntivu, a to ve větách, ve kterých je sloveso v řídicí větě v čase minulém (51), v čase přítomném (52) a v jednom případě v čase budoucím (53).

(51) a. *La manifestación **fue convocada** después de que 78 actores y dramaturgos chilenos **fueran amenazados** de muerte por el comando ultraderechista 135-Trizano.*

b. *Los portavoces oficiales del Ministerio del Interior **guardaron** ayer silencio durante todo el día y **se mantenían** ilocalizables anoche después de que **trascendiesen** las manifestaciones del presidente venezolano.*

c. *La guerrilla maoísta peruana de Sendero Luminoso **mató** el viernes a 26 integrantes de las llamadas Rondas Campesinas, después de que uno de sus jefes **pidiera** armas de fuego para acabar con los rebeldes, según informaron ayer fuentes militares.- EFE*

(52) a. *La fusión de La Caixa y Caixa de Barcelona ya sólo **depende** del visto bueno de las autoridades políticas y monetarias, después de que las asambleas de ambas cajas **aprobaran** ayer el proceso de integración con un apoyo desigual [...]*

b. *La visita **se realiza** 15 días después de que España **se opusiera** a que cuatro funcionarios españoles de aduanas comparecieran en un juicio en el Peñón, acusados de entrar en territorio gibraltareño, en el desarrollo de una operación policial contra el contrabando.*

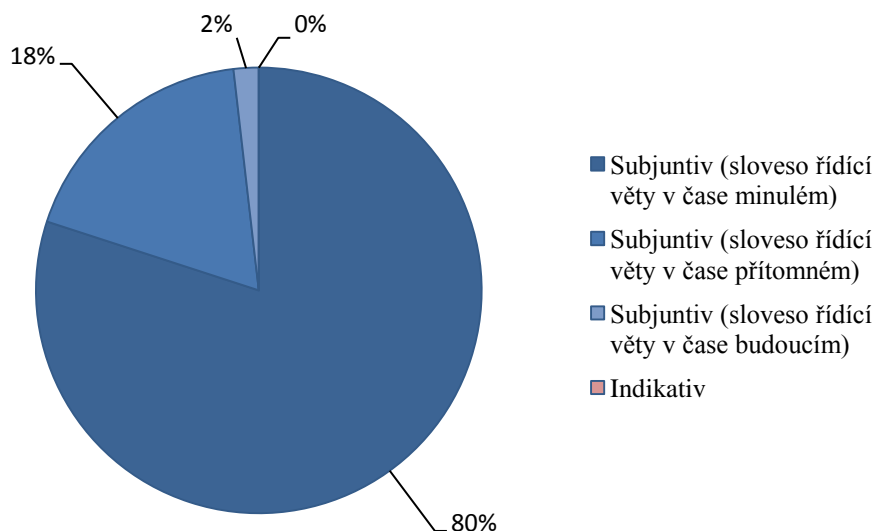
(53) *El consejo de la caja fusionada **tendrá** la máxima representación permitida por la ley para los empleados, después de que sindicatos y dirección **alcanzaran** un acuerdo, ayer, de carácter laboral.³⁶*

Ve všech 55 případech z tohoto časového období byl po spojkovém výraze *después de que* použit subjuntiv, z toho 44 případů použití subjuntivu bylo ve větách, kde je sloveso v řídicí větě v čase minulém, v 10 případech ve větách, ve kterých je sloveso

³⁶ Příklady (51) až (53) převzaty z: REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual*. [cit. 2013-05-04]. Dostupné z: <<http://www.rae.es>>

řídící věty v čase přítomném a v jediném případě se slovesem v řídící větě v čase budoucím. Použití indikativu po výrazu *después de que* nebylo tedy v tomto časovém období zaznamenáno ani v jednom případě.

Graf č. 3: Podíl použití subjuntivu a indikativu po výrazu *después de que* v časovém období 1987-1989

2.2.4 Výsledky hledání v časovém období 1990-1992

Při vyhledávání pokračuji stále stejným způsobem, pouze opět ve vymezení časového úseku (*Cronológico*) zadám další časové období, a to od roku 1990 do roku 1992. Po tomto zadání korpus CREA nabízí jen 19 příkladů v 19 dokumentech. V tomto případě již neprovádím filtraci, neboť 19 výskytů je velmi malé číslo. Z těchto 19 případů je 13 příkladů z roku 1991 a zbylých 6 příkladů z roku 1990. Pro rok 1992 korpus CREA nenabízí žádný výskyt hledaného výrazu *después de que*. Po přečtení těchto příkladů jsem se opět setkala především s použitím subjuntivu, nejvíce ve větách se slovesem v řídící větě v čase minulém (54), výrazně méně pak v čase přítomném (55). Použití indikativu po výrazu *después de que* jsem zaznamenala pouze v jednom případě (56).

- (54) a. *La Policía **detuvo** horas después al joven, Carlos Soutela Sueiras, de 20 años, quien **explicó** su acción en función de la gran admiración que siente por las fuerzas de seguridad, y **aseguró** que la agresión **se produjo** después de que*

*el amigo de Rajoy lo **invítase** a acudir hasta la comisaría para comprobar su identidad.*

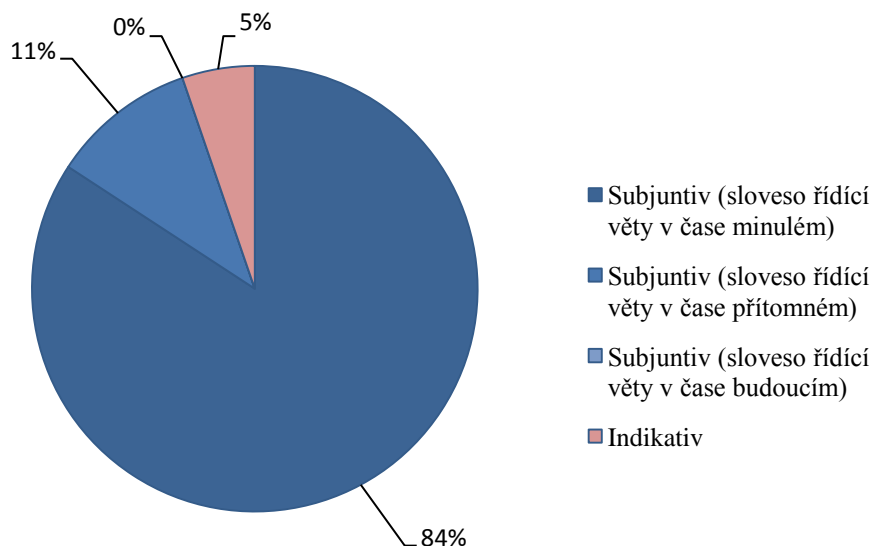
b. *En 1986, la familia **inició** el trámite para su adopción en el Tribunal de Menores, después de que Elisa se **marchara** a Madrid y les **dejara** a la niña.*

(55) *EL Deportivo **vuelve** a ser el líder después de que el Madrid **perdiera** 1-0 en Gijón.*

(56) *A las cuatro y catorce minutos, después de que Araceli Gurucharri de López de Arenosa, que actuaba de madrina, **estrelló** la botella de champagne en la proa, el barco **se deslizó** sobre las gradas hasta quedar a flote en la bahía, siendo saludado por los barcos surtos en las inmediaciones.*³⁷

Z těchto 19 příkladů byl v 18 případech použit subjuntiv, z toho v 16 případech ve větách se slovesem v řídící větě v čase minulém, ve zbylých 2 případech se slovesem v řídící větě v čase přítomném. Pouze v jednom případě byl použit indikativ.

Graf č. 4: Podíl použití subjuntivu a indikativu po výrazu *después de que* v časovém období 1990-1992

³⁷ Příklady (54) až (56) převzaty z: REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual*. [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <<http://www.rae.es>>

2.2.5 Výsledky hledání v časovém období 1993-1995

Po vymezení časového úseku (*Cronológico*) pouze na období od roku 1993 až do roku 1995 nabízí korpus CREA oproti předešlému časovému období vysoký počet výskytů hledaného výrazu, a to 749 případů v 692 dokumentech. Pomocí políčka (*Ratio*) jsem tedy opět snížila tento počet příkladů. Zadala jsem filtr 19 (1/19) a korpus náhodně vybral každý devatenáctý případ výskytu spojkového výrazu, čímž jsem se dostala na 52 případů v 52 dokumentech. Z těchto 52 případů je 26 příkladů z roku 1994 a dalších 26 příkladů z roku 1995. Pro rok 1993 korpus CREA nenabízí žádný výskyt hledaného výrazu. Po přečtení těchto 52 případů jsem se opět setkala pouze s použitím subjuntivu, stejně jako v časovém období od roku 1987 do roku 1989, a to opět především ve větách se slovesem v řídicí větě v čase minulém (57), méně pak v čase přítomném (58) a čase budoucím (59).

(57) a. *TVE **recuperó** en noviembre el liderazgo de audiencia mensual, después de que en septiembre y octubre Antena 3 **se alzara** como la cadena más vista.*

b. *El artefacto **fue localizado** por la policía después de que un comunicante anónimo **informara**, en nombre de ETA, de la ubicación del explosivo.*

(58) a. *El máximo dirigente **pretende** instaurar la "ley del silencio" justo después de que el danés **se haya reafirmado** en sus acusaciones.*

b. *Sin embargo, la situación **puede** dar un vuelco después de que los primeros ministros del Reino Unido, John Major, y de Irlanda, John Bruton, **se apresuraran** en la noche del martes a anunciar una nueva iniciativa diplomática.*

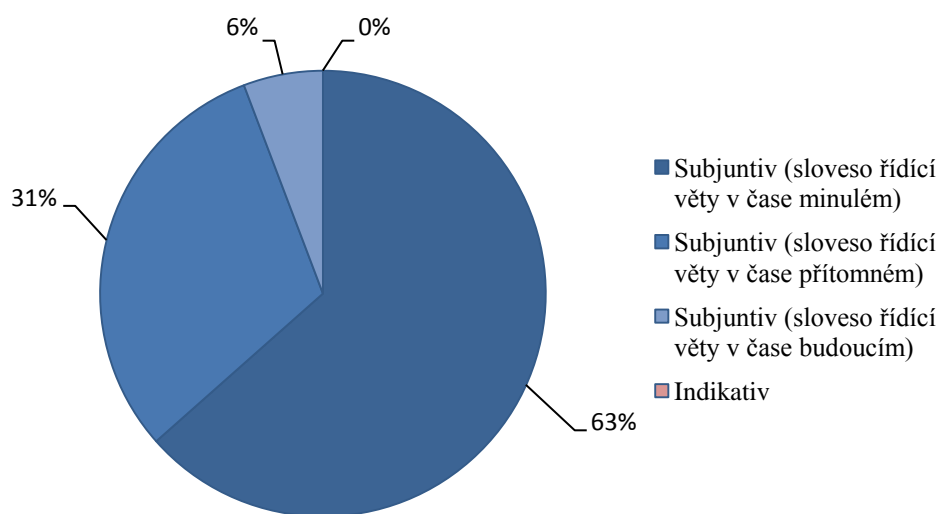
(59) a. *Con el paro de hoy **se cumplirá** la duodécima huelga después de que **se iniciara** el conflicto el pasado 1 de marzo.*

b. *La entrevista entre los presidentes catalán y gallego **se celebrará** después de que Fraga **cene** el domingo, día de su llegada a Barcelona, en casa*

*de Miguel Angel Planas, cabeza de lista por el PP en las elecciones generales de 1982.*³⁸

Ve všech 52 případech byl tedy po spojkovém výrazu *después de que* použit pouze subjuntiv, z toho 33 případů se slovesem v řídicí větě v čase minulém, dalších 16 případů se slovesem v řídicí větě v čase přítomném a zbylé 3 případy se slovesem v řídicí větě v čase budoucím.

Graf č. 5: Podíl použití subjuntivu a indikativu po výrazu *después de que* v časovém období 1993-1995

2.2.6 Výsledky hledání v časovém období 1996-1998

Po vymezení časového úseku (*Cronológico*) od roku 1996 do roku 1998 nabízí korpus CREA opět vysoký počet výskytů výrazu *después de que*, a to 617 případů v 580 dokumentech. Pomocí filtru 16 (1/16) jsem snížila tento počet na 51 případů v 51 dokumentech. Z těchto 51 případů je 27 příkladů z roku 1997, dalších 22 příkladů z roku 1996 a zbylé 2 příklady z roku 1998. Po prostudování těchto příkladů jsem se v téměř naprosté většině setkala s použitím subjuntivu, a to opět především v případech se slovesem v řídicí větě v minulém čase (60), přítomném čase (61) a v čase budoucím (62). Pouze v jednom případě se objevilo použití indikativu po výrazu *después de que* (63).

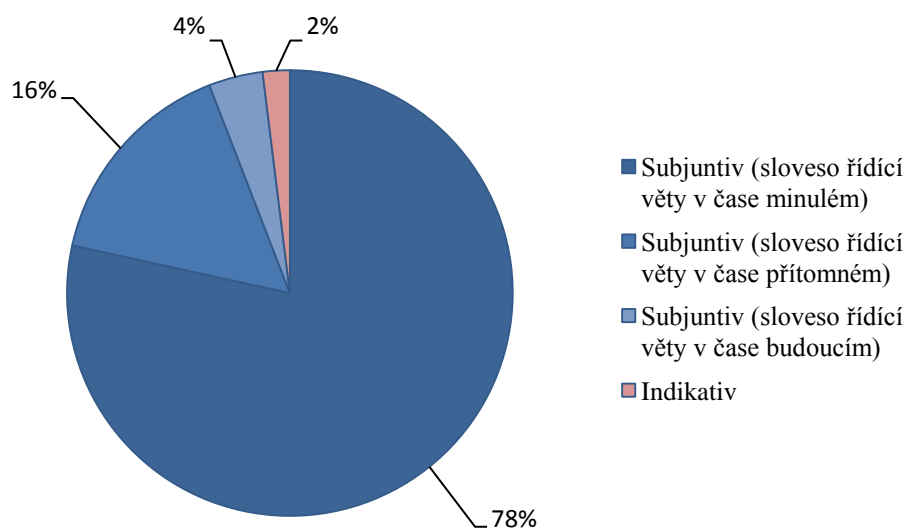
³⁸ Příklady (57) až (59) převzaty z: REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual*. [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <<http://www.rae.es>>

- (60) a. *El técnico y el jugador **mantuvieron** un rífi-rafe en un entrenamiento después de que el entrenador **recibiera** un balonazo en una acción del ariete.*
- b. *El libro **apareció** dos años después de que Fournier **publicase** su "Teoría analítica del calor" con gran éxito y reconocimiento entre sus contemporáneos y amigos de la Academia de las Ciencias de París.*
- (61) a. *Esta subida **se produce** una semana después de que Industria **arbitrase** la bajada más importante del año en ambas gasolinas, que fue de 1,6 para la súper y de 1,7 pesetas para la sin plomo.*
- b. *Así, la laparoscopia **se está aplicando** ahora con éxito para reparar hernias inguinales después de que esta técnica **mostrara** su eficacia en la vesícula.*
- (62) a. *La NASA **intentará** lanzar mañana la misión Cassini-Huygens con destino a Saturno, después de que **tuviera** que aplazar el despegue de ayer por problemas técnicos y vientos desfavorables que amenazaban a la seguridad.*
- b. *Esta resolución **permitirá** realizar previsiones de los resultados de las elecciones pocos minutos después de que **se cierren** los colegios electorales.*
- (63) *La emboscada **se producía** pocas horas después de que el ejército **evacuó** a los once muertos y diez heridos de una comisión judicial de unas treinta personas atacada con un método idéntico el viernes en el municipio cercano de San Martín.³⁹*

Z těchto 51 případů byl v 50 případech použit subjuntiv, z toho 40 případů se slovesem v řídicí větě v čase minulém, 8 případů v čase přítomném a 2 případy v čase budoucím. Pouze u jednoho případu byl po výrazu *después de que* použit indikativ.

³⁹ Příklady (60) až (63) převzaty z: REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual*. [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <<http://www.rae.es>>

Graf č. 6: Podíl použití subjuntivu a indikativu po výrazu *después de que* v časovém období 1996-1998

2.2.7 Výsledky hledání v časovém období 1999-2001

Po zadání časového úseku (*Cronológico*) od roku 1999 do roku 2001 korpus nabízí 272 výskytů hledaného výrazu v 249 dokumentech. Pomocí políčka (*Ratio*) jsem zadala filtr 7 (1/7) a tím snížila počet případů na 51 výskytů v 51 dokumentech. Z těchto 51 případů je 31 příkladů z roku 2001, dalších 14 příkladů z roku 1999 a zbylých 6 příkladů z roku 2000. Po přečtení těchto případů jsem se opět setkala pouze s použitím subjuntivu po výrazu *después de que*, a to většinou ve větách se slovesem v řídící větě v čase minulém (64), dále pak v čase přítomném (65) a čase budoucím (66).

(64) a. *El Milán **ha descartado** su contratación después de que **pusiera** como condición indispensable para dejar marchar a Julio César, el fichaje de Lanna.*

b. *Un ciudadano extranjero residente en Marbella **murió** mientras efectuaba trabajos de construcción en su propia casa, después de que le **cayeran** encima alrededor de 2.000 kilos de material.*

(65) a. *La evaluación médica del ex gobernante **se produce** después de que Pinochet, aconsejado por sus abogados, **se negara** a comparecer el pasado*

domingo al centro sanitario para someterse a estos mismos exámenes, lo que lo colocó al borde del desacato.

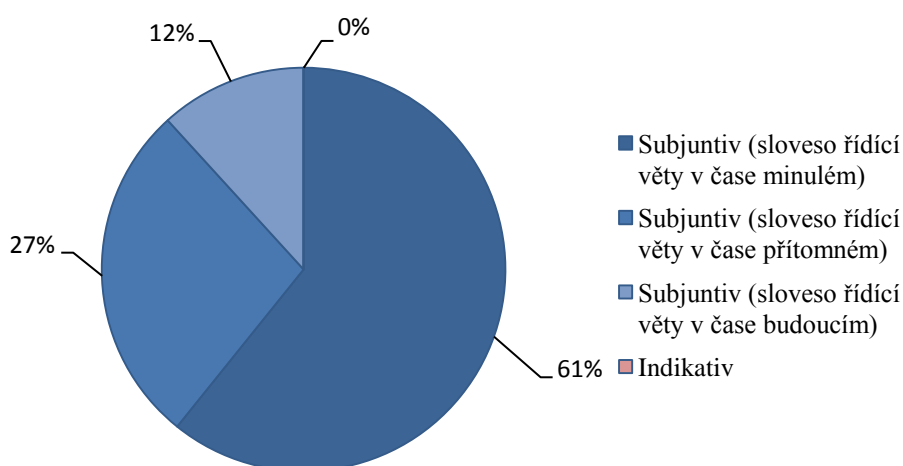
b. *Aún se desconocen los autores de este ataque, que se registra doce días después de que murieran una decena de serbios en un atentado con explosivos.*

(66) a. *La entrega de las 240 viviendas de protección oficial de esta zona se realizará por etapas, después de que 84 hayan sido ya adjudicadas a los donostiarros ganadores del sorteo.*

b. *La propuesta de cierre de calles al tráfico los domingos se impondrá después de que opinen sobre la iniciativa grupos de vecinos y comerciantes, con quienes se reunirá el concejal de Tráfico, Tomás Punzano, en los meses próximos.*⁴⁰

Ve všech 51 případech výskytu spojkového výrazu byl použit subjuntiv, z toho v 31 případech se slovesem v řídící větě v čase minulém, v dalších 14 případech v čase přítomném a ve zbylých 6 případech v čase budoucím. Indikativ nebyl použit ani u jednoho případu.

Graf č. 7: Podíl použití subjuntivu a indikativu po výrazu *después de que* v časovém období 1999-2001

⁴⁰ Příklady (64) až (66) převzaty z: REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual*. [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <<http://www.rae.es>>

ZÁVĚR

Použití slovesných způsobů indikativu či subjuntivu po časové spojce *después de que* je velmi rozšířené téma v současné španělštině. Důkazem toho jsou nesčetné diskuze na toto téma v rámci jazykových internetových portálů. Do těchto diskuzí se zapojují především učitelé španělského jazyka a dále rodilí mluvčí, kteří většinou reagují na dané příspěvky. Názory všech zúčastněných se na tuto problematiku značně liší. Někteří považují za gramaticky správnou variantu použití indikativu, jiní preferují použití subjuntivu či infinitivu a naopak použití indikativu označují za zastaralý způsob, který se po této časové spojce v moderní španělštině neobjevuje. Jiné názory podporují informací, kterou uvádí i gramatika Španělské královské akademie (R.A.E. 2009), že americká španělština používá po výrazu *después de que* indikativ, zatímco evropská španělština subjuntiv. Nicméně pravidlo, které by se shodovalo se všemi názory na použití jednoho či druhého slovesného způsobu, zřejmě neexistuje.

Úkolem mé kvalifikační práce bylo tedy zmapovat skutečný stav používání indikativu či subjuntivu po výrazu *después de que* pomocí statistické analýzy. Stěžejní částí mé bakalářské práce byla tedy její výzkumná část, vypracována pomocí korpusu Španělské královské akademie, *Corpus de Referencia del español Actual (CREA)*. Výzkum jsem realizovala v časovém úseku 21 let, rozděleném po 3 letech do 7 vyhledávání. Z analýzy přibližně 50 náhodně vybraných případů výskytu hledaného výrazu *después de que* ke každému časovému období byly zjištěny následující skutečnosti, zapsané v tabulce č. 1.

Tabulka č. 1: Shrnutí výsledků všech časových období

	Časové období	Subjuntiv (%)	Indikativ (%)
1	1980 - 1983	92%	8%
2	1984 - 1986	90%	10%
3	1987 - 1989	100%	0%
4	1990 - 1992	95%	5%
5	1993 - 1995	100%	0%
6	1996 - 1998	98%	2%
7	1999 - 2001	100%	0%

Výsledkem mého výzkumu je tedy skutečnost, že v téměř naprosté většině případů je po časové spojce *después de que* použit subjuntiv. Pro ilustraci uvedu příklady použití subjuntivu ve větách, ve kterých je sloveso řídící věty v čase minulém (67a.),

přítomném (67b.) a budoucím (67c.). Příklady jsou převzaty z korpusu CREA, již jednou citované v rámci výzkumné části.

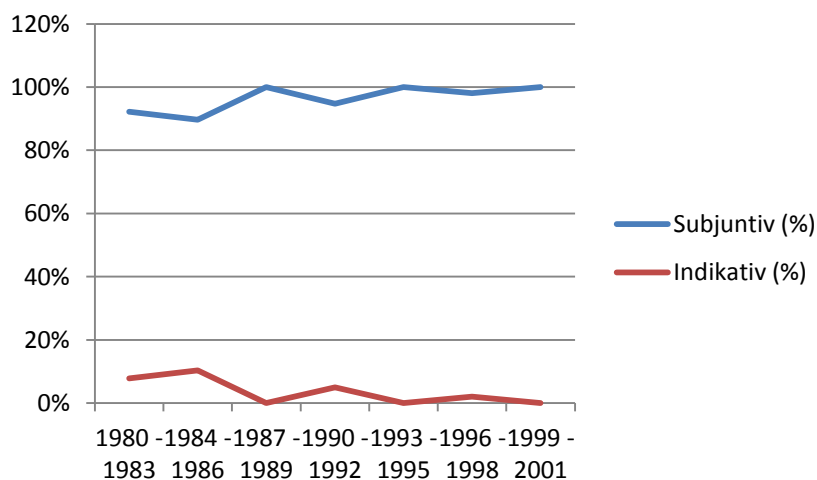
(67) a. *Finalmente, el Gobierno chileno **ha iniciado** las gestiones para cerrar su Embajada en Irán, después de que el Gobierno iraní **anunciara** la ruptura de relaciones con este país suramericano.*

b. *El equipo olímpico de este país **se encuentra** bajo protección policial, después de que **recibiera** una carta en la que se amenaza con "eliminar a los traidores" que van a tomar parte en los Juegos.*

c. *La fecha de liberación de los rehenes **será discutida** después de que la comisión internacional **llegue** a Teherán, añadió Banisadr.*

Časový vývoj v použití indikativu či subjuntivu ukazuje následující graf č. 8.

Graf č. 8: Časový vývoj používání indikativu a subjuntivu po výrazu *después de que*

Co se týká časového vývoje zkoumaného jevu, je zde nepatrný posun. Možná kdybychom provedli takovýto výzkum pomocí diachronního korpusu *Corpus Diacrónico del Español (CORDE)* a zkoumali použití indikativu a subjuntivu v časovém rozmezí například jednoho celého století, možná bychom narazili na větší počet použití indikativu a následný přechod k použití subjuntivu.

Závěrem práce bych chtěla dodat, že procentuální výsledky výskytu subjuntivu po výrazu *después de que* považuji za překvapivé, nepředpokládala jsem, že by použití subjuntivu takto výrazně převažovalo nad použitím indikativu.

RESUMÉ VE ŠPANĚLŠTINĚ

Para la elaboración de mi tesis he elegido el tema de la lingüística española llamada *Alteración de indicativo/subjuntivo después de la expresión después de que*. La razón principal de la opción es mi interés en la lengua española, a la que me gustaría dedicar también durante los estudios de licenciado.

Las gramáticas no mencionan demasiado el uso de indicativo o subjuntivo después de la conjunción temporal *después de que*, por eso hay dudas sobre el uso de una u otra forma verbal. Esta incertidumbre en un fenómeno gramatical en particular se observa mejor en los profesores de español, que necesitan conocer ciertas reglas por las que enseñar. Para la elaboración de este trabajo me inspiró la discusión entre los profesores sobre el uso de los modos verbales en la página web del Instituto Cervantes o en portal de WordReference. Sus puntos de vista sobre el uso adecuado de indicativo o subjuntivo difieren significativamente. En el resultado hay tres posibles variantes gramaticalmente correctas: el uso de indicativo, subjuntivo e infinitivo, como se puede ver en los dos siguientes ejemplos, ya citados en la sección de investigación.

- (68) a. *Después de que **supo** el resultado del examen **se fue** de vacaciones.*
b. *Después de que **supiera** el resultado del examen **se fue** de vacaciones.*
c. *Después de **saber** el resultado del examen **se fue** de vacaciones.*
- (69) a. *Después de que **estuvimos** juntos por 3 años, Jorge me **preguntó** si quería casarme con él.*
b. *Después de que **estuviéramos** juntos por 3 años, Jorge me **preguntó** si quería casarme con él.*
c. *Después de **estar** juntos tres años, Jorge me **preguntó** si quería casarme con él.*

El objetivo de este trabajo consiste en explorar la preferencia en el uso del indicativo o subjuntivo después de la expresión *después de que*, porque esta conjunción temporal presenta una variación considerable en el uso de los modos verbales.

La tesis se divide en cuatro capítulos: introducción, la parte teórica, la parte de la investigación y las conclusiones.

En la introducción menciono el tema de mi tesis, la razón y la inspiración para la elección de este tema, el objetivo del trabajo y cómo desarrollar una parte teórica y práctica.

En la parte teórica me dedico en primer lugar en la diferencia en el tipo de los modos verbales en checo y en español, porque hay algunas semejanzas. Por otra parte, con respecto al tema de mi tesis, menciono sólo el indicativo y subjuntivo en español, en los que ofrezco el resumen general de todos los tiempos verbales y sus usos. Además, presento una lista de las conjunciones y de las expresiones conjuntivas, donde me ocupo en las conjunciones temporales profundamente. Detalladamente, describo sólo la conjunción temporal concreta *después de que*. Al final de la parte teórica indico la descripción del corpus, por la que está formada la parte de la investigación.

La parte teórica está elaborada principalmente en la base de la literatura especializada. Reuní las informaciones especialmente de las gramáticas escritas en español, con excepto de la *Gramática moderna del español*, que está escrita en checo. Los recursos de Internet para el desarrollo de la parte teórica casi no se aplicaban, mientras que el proyecto de investigación, me di cuenta sólo a través del Internet.

La parte de investigación, establecida sobre la base del corpus de Real Academia Española, Corpus de Referencia del Español Actual (CREA), se concentra en el uso de indicativo o subjuntivo después de la expresión *después de que*. Antes de la realización de investigación menciono el proceso de búsqueda de la expresión usando corpus CREA. La investigación se forma en una muestra seleccionada de artículos de prensa de los periódicos españoles. La investigación está realizada en un período de tiempo de 21 años, desde 1980 hasta 2001. Este período de tiempo se divide entre 7 búsquedas de 3 años y en cada búsqueda se encuentra unos 50 ejemplos seleccionados al azar de la expresión *después de que*. Cada búsqueda se complementa luego con tablas y gráficos ilustrativos. Al final de mi tesis resumo sobre todo la diferencia de las opiniones en el uso de indicativo o subjuntivo después de la expresión *después de que* y los resultados obtenidos por la aplicación de la investigación.

El uso de los modos verbales de indicativo o subjuntivo después de la conjunción temporal *después de que* es tema muy común en español contemporáneo. Eso muestran los innumerables debates sobre este tema en los portales de idiomas de internet. En estas discusiones participan principalmente los profesores del español y los nativos, que en general responden a las preguntas. Opiniones de los interesados sobre este tema varían considerablemente. Algunos consideran gramaticalmente correctas variantes del indicativo, otros prefieren usar el subjuntivo

o infinitivo y al contrario llaman el uso de indicativo como el modo anticuado, que no se usa en español moderno. Otras opiniones apoyan la información, que está representada también por la Gramática de Real Academia Española (R.A.E. 2009), que el español de América utiliza conjunción *después de que* con indicativo, mientras el español europeo utiliza *después de que* con subjuntivo. Sin embargo, la regla que coincidiría con todas las opiniones sobre el uso de uno u otro modo verbal, probablemente no existe.

La tarea de mi tesis consistía en explorar el estado actual del uso de indicativo o subjuntivo después de la expresión *después de que* a través del análisis estadístico. La parte principal de mi trabajo fue por lo tanto su parte de investigación, producida por el corpus de la Real Academia Española, Corpus de Referencia del Español Actual (CREA). Del análisis de aproximadamente 50 casos seleccionados al azar de la aparición del término buscado *después de que* para cada período de tiempo descubrí los siguientes hechos registrados en la Tabla n.º 2.

Tabla n.º 2.: El resumen de los resultados de todos los períodos de tiempo.

	Período de tiempo	Subjuntivo (%)	Indicativo (%)
1	1980 - 1983	92%	8%
2	1984 - 1986	90%	10%
3	1987 - 1989	100%	0%
4	1990 - 1992	95%	5%
5	1993 - 1995	100%	0%
6	1996 - 1998	98%	2%
7	1999 - 2001	100%	0%

El resultado de mi investigación es el hecho de que en casi la mayoría de los casos se usa la conjunción temporal *después de que* con subjuntivo. Para la ilustración indico los ejemplos del uso de subjuntivo en los casos, en que el verbo de la oración principal está en pasado (70a.), en presente (70b.) y en futuro (70c.). Los ejemplos proceden del corpus CREA, ya citados en la sección de investigación.

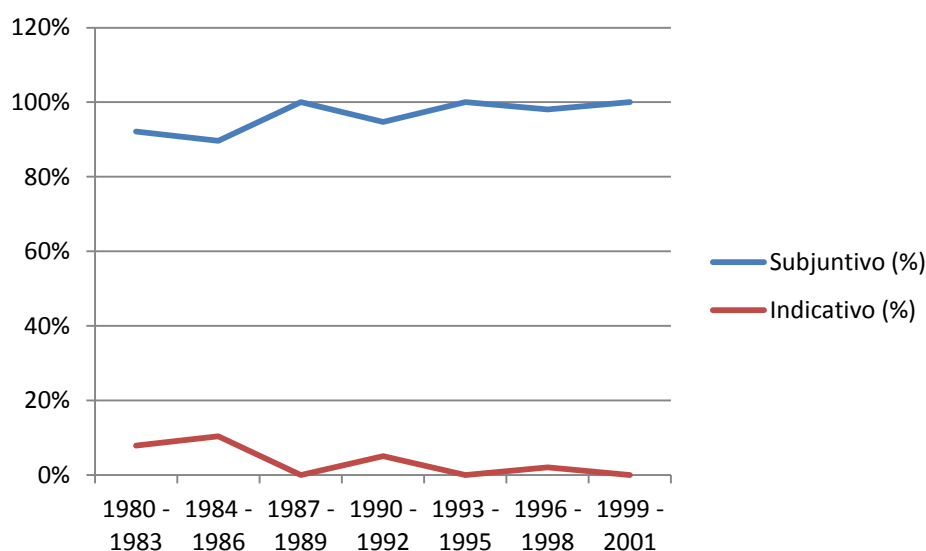
- (70) a. *Finalmente, el Gobierno chileno **ha iniciado** las gestiones para cerrar su Embajada en Irán, después de que el Gobierno iraní **anunciara** la ruptura de relaciones con este país suramericano.*

b. *El equipo olímpico de este país se encuentra bajo protección policial, después de que recibiera una carta en la que se amenaza con "eliminar a los traidores" que van a tomar parte en los Juegos.*

c. *La fecha de liberación de los rehenes será discutida después de que la comisión internacional llegue a Teherán, añadió Banisadr.*

La evolución de tiempo en el uso de indicativo o subjuntivo se muestra en el siguiente Gráfico n.º 9.

Gráfico n.º 9.: La evolución de tiempo en el uso de indicativo o subjuntivo después de la conjunción *después de que*

En cuanto a la evolución en el tiempo del fenómeno estudiado, hay un ligero cambio. Tal vez si llevamos a cabo esta investigación a través el corpus diacrónico Corpus Diacrónico del Español (CORDE) e investigamos el uso de indicativo y subjuntivo en el lapso, por ejemplo de un siglo, podríamos ver a través de un mayor número de usos de indicativo y la posterior transición al uso de subjuntivo.

Al final de mi tesis me gustaría añadir que los resultados porcentuales de aparición de subjuntivo después de la expresión *después de que* me parece sorprendente, yo no esperaba que el uso del subjuntivo prevaleciera tanto sobre el uso del indicativo.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

Literatura:

- ALARCOS LLORACH, Emilio, *Gramática de la lengua española*, Madrid, Espasa 1999.
- AUROVÁ, Miroslava, *Přednášky a semináře předmětu Španělština- gramatická cvičení I., II., III.*, JU, akademický rok 2011-2012
- BÁEZ SAN JOSÉ, Valerio; DUBSKÝ, Josef; KRÁLOVÁ, Jana, *Moderní gramatika španělštiny*, Plzeň 1999.
- BOSQUE, Ignacio a DEMONTE, Violeta, *Gramática descriptiva de la lengua española*, Tomo 2, Madrid 1999.
- GILI GAYA, Samuel, *Curso superior de sintaxis española*, Barcelona 2000.
- GÓMEZ TORREGO, Leonardo, *Gramática didáctica del español*, Madrid, Ediciones SM 1998.
- RAE, *Nueva gramática de la lengua española, MANUAL*, España 2010.
- ŠTÍCHA, František, „Kritéria gramatičnosti“, *Slovo a slovesnost*, 62, 2001, 3, s. 161 – 175.
- UHLÍŘOVÁ, Ludmila, „Gramatika v korpusu, korpus v gramatice: příspěvek k diskusi o vyhledávání gramatické informace v korpusech“, *Slovo a slovesnost*, 65, 2004, 1, s. 16 – 23.

Internetové zdroje:

- CENTRO VIRTUAL CERVANTES: Archivo del Foro didáctico [on line]. *Después de que+ indicativo o subjuntivo*. [cit. 2013-05-06].
Dostupné z: http://cvc.cervantes.es/foros/leer_asunto1.asp?vCodigo=36297
- ČESKÝ NÁRODNÍ KORPUS, *Co je korpus?* [online]. [cit. 2013-04-25]. Dostupné z: http://ucnk.ff.cuni.cz/co_je_korpus.php
- REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [on line]. *Corpus de referencia del español actual*. [cit. 2013- květen]. Dostupné z: <http://www.rae.es>
- WORDREFERENCE: Language Forums [on line]. *Después de que+indicativo o subjuntivo*, [cit. 2013-05-06]. Dostupné z: <http://forum.wordreference.com/showthread.php?t=808833>

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Obrázek č. 1: Zadání hledání výrazu *después de que*

Obrázek č. 2: Výsledek hledání výrazu *después de que*

Obrázek č. 3: Výsledek zadání po filtraci

Obrázek č. 4: Statistický přehled výskytů

Tabulka č. 1: Shrnutí výsledků všech časových období

Tabulka č. 2.: El resumen de los resultados de todos los períodos de tiempo

Graf č. 1: Podíl použití subjuntivu a indikativu po výrazu *después de que* v časovém období 1980-1983

Graf č. 2: Podíl použití subjuntivu a indikativu po výrazu *después de que* v časovém období 1984-1986

Graf č. 3: Podíl použití subjuntivu a indikativu po výrazu *después de que* v časovém období 1987-1989

Graf č. 4: Podíl použití subjuntivu a indikativu po výrazu *después de que* v časovém období 1990-1992

Graf č. 5: Podíl použití subjuntivu a indikativu po výrazu *después de que* v časovém období 1993-1995

Graf č. 6: Podíl použití subjuntivu a indikativu po výrazu *después de que* v časovém období 1996-1998

Graf č. 7: Podíl použití subjuntivu a indikativu po výrazu *después de que* v časovém období 1999-2001

Graf č. 8: Časový vývoj používání indikativu a subjuntivu po výrazu *después de que*

Graf č. 9.: La evolución de tiempo en el uso de indicativo o subjuntivo después de la conjunción *después de que*